

THE CHRONICLE OF JOHN STRECCHÉ FOR THE REIGN OF HENRY V (1414-1422).¹

BY FRANK TAYLOR, M.A.

THE chronicle which is printed below in its entirety for the first time comprises the major portion (ff. 265-279v.) of the fifth book of the *Historia Regum Anglie* of John Strecche, canon of Kenilworth, contained in *British Museum Additional MS.* 35295.² A very brief assessment of its historical value has previously been attempted by Mr. C. L. Kingsford in his *English Historical Literature in the Fifteenth Century*,³ and a somewhat longer one by M. R. Planchenault.⁴ An extract, the famous tennis-ball story, is quoted in Dr. Oscar Emmerig's article *Dariusbrief und Tennisballgeschichte*,⁵ and the same incident is translated in Mr. Kingsford's *Henry V*,⁶ and *The First English Life of Henry V*,⁷ and in Mrs. Buckland's *England under the Lancastrians*,⁸ which contains translations of three other portions of this chronicle.⁹

JOHN STRECCHÉ.¹⁰—Little is known of the compiler of the

¹ Part of a thesis submitted for the Degree of Master of Arts of Manchester University. I wish to express my thanks to Mr. V. H. Galbraith, Reader in Diplomatic in the University of Oxford, for several valuable suggestions.

² For a summary description of the MS. see *Catalogue of Brit. Mus. Add. MSS.*, 1899.

³ Pp. 41-43.

⁴ *Bibl. Ecole des Chartes*, lxxxv.

⁵ *Englische Studien*, xxxix., 400.

⁶ *Intro.*, pp. x.-xi.

⁷ *Intro.*, pp. xliii.-xliv.

⁸ Pp. 30-31.

⁹ Pp. 45-47, 51-53, 61-62.

¹⁰ He reveals his name in a rather long rubric at the end of Book 3 of the *Historia* (f. 246v.). (This is quoted in full in *Eng. Hist. Lit.*, p. 40, n. 1.) The monogram 'I.S.' occurs on ff. 2v., 6. 'Ion Strecche' is formed by the initial (red) letters of a couplet at the foot of f. 2v., and 'I. Strecche' occurs on f. 136v. From the particular attention paid to events in and around Kenilworth and to the history of the Priory it is clear that he was a canon of that house. Note also: 'Iohannes Porter nobis benefactor' (f. 257, l. 29); 'Iohannes Merton frater noster,' 'Willelmus Dexter . . . frater noster'

Historia. In 1407 he was presented to the custody of the cellula of Brooke or Broke in Rutlandshire,¹ a very poor house supporting only two or three canons.² He held his position here for approximately eighteen years, an abnormally long rule for Brooke, as its poverty led to the early resignation of the majority of its priors; his own took place in 1425.³ Beyond these scanty facts we know nothing concerning his life. No mention of his name occurs either in the cartulary of the Rutlandshire house, which has survived in only two delapidated folios,⁴ or in that of Kenilworth,⁵ and the only references to Brooke in the *Historia*, four in number,⁶ have no relation to him. Dr. Wylie's suggestion that his family was connected with either Norfolk or the West Country⁷ is probably correct, although no evidence has been found which will relate Strecche to any of the numerous bearers of his name occurring in contemporary documents.⁸

Apart from the *Historia*, which he precedes with a brief history of England from Brutus to A.D. 827, and the story of Albina and her sisters,⁹ Strecche is the author of a treatise on the thirty "colours" or

(f. 262v., ll. 34, 35); 'manerii nostri' (*Ibid.*, l. 23) used in connection with Hichenden, Bucks., granted to Kenilworth by Geoffrey de Clinton's third charter (*Monasticon*, vi., 221).

¹ *V.C.H. Rutland*, i. 161. This house was founded by Hugh de Ferrers in 1153 as a cell of Kenilworth Priory.

² *Ibid.* 159; *Monast.*, vi., 233.

³ *V.C.H. Rutland*, i. 161; *Vis. Dioc. Linc. (Cant. and York Soc.*, vol. xvii.), ed. A. H. Thompson, i. 162. His successor, Wm. Shroesbury, was admitted on 25 June, 1425 (*Ibid.*).

⁴ *Exch. K. R. Eccles. Docs.*, E, 135, 2/9.

⁵ *Harleian MS.*, 3650.

⁶ Ff. 251, 253v., 256v., 263. It is clear from these references that Brooke Priory served mainly as a house of correction. 'Qui locus sive cellula flagellum in manu Prioris de Kenill' semper fuit, est et erit' (f. 253v., ll. 29-30).

⁷ *Henry V*, i., 191, n. 5. The Strecche family apparently originated in Dorsetshire where we find two main branches. (For genealogical tables see J. Hutchins, *Hist. and Antiquities of the County of Dorset*, iv., 197.) From here it spread into Norfolk, Worcestershire, Somersetshire, and the West Country generally.

⁸ Unless with the John Strecche mentioned in the notebook of Wm. Swan, notary at the Curia, to whom certain letters are to be given (Bodleian Lib. MS., *Arch. Seld. B.*, 23, f. 42v.). Nothing further is added. I owe this reference to Miss D. Wolff.

⁹ Ff. 229, 230.

different kinds of rhyming verse,¹ and a *Cronica*² written to support the cause of the Augustinian Canons against the claims of the Friars who represented St. Augustine in their garb as their founder. This assertion of superiority he also expresses in verse.³ In addition he made copies of the *Liber Catonis*,⁴ Æsop's fables,⁵ and a poem on the fall of Troy which has been attributed to Hildebert, Archbishop of Tours (1125-34).⁶ Finally, we may note his acquaintance with Bede,⁷ John Chrysostom,⁸ Guido delle Colonne's *Historia Troiana*,⁹ Geoffrey of Monmouth's *Historia Regum Britanniae*,¹⁰ and the *Speculum Stultorum* of Nigel,¹¹ monk of Canterbury; he makes one vague reference to Theophrastus, through Marcus Aurelius.¹²

DATE OF WRITING.—Apart from the information contained in the narrative itself we possess no definite indications as to the date of writing.¹³ The two most valuable points occur in an earlier portion of the *Historia*. In a reference to Henry IV's appointment of his son Thomas as Duke of Clarence, Strecche states, *De quo nobilissimo Thoma . . . et de eius morte plenius dicetur in vita regis Henrici V^{ti} que hic infra sequitur, in capitulo quod ita incipit, Hiis Omnibus*.¹⁴ This chapter deals with events in 1421, including the Baugé disaster and the reporting of Clarence's death to the King.¹⁵ As Henry did not hear of the latter until 9 or 10 April (1421),¹⁶ it is

¹ *Add. MS.*, 38665, f. 33. For a description of this MS. see *Catalogue of Brit. Mus. Add. MSS.*, 1913; *Hist. MSS. Comm.*, 3rd Rep. App., p. 243.

² *Ibid.*, f. 6.

³ *Ibid.*, ff. 5, 5v.

⁴ *Ibid.*, f. 35v.

⁵ *Ibid.*, f. 41. See also H. L. D. Ward, *Cat. of Romances*, ii. 309.

⁶ *Add. MS.*, 35295, f. 3.

⁷ *Ibid.*, f. 234v., ll. 19, 32.

⁸ *Ibid.*, f. 232.

⁹ *Ibid.*, f. 6.

¹⁰ *Ibid.*, ff. 136v., 231v.

¹¹ *Add. MS.*, 38665, f. 85. He quotes from this below (p. 185).

¹² *Add. MSS.*, 35295, f. 232. We may also notice references to 'quidam antiquitatis libelli' (*ibid.*, f. 231), and 'per Bedam et alios' (*ibid.*, f. 234v.).

¹³ The hand is early fifteenth century. The past tense is used throughout save where 'Quibus Christus conferat auxilium' occurs in connection with the army before Harfleur in 1415 (below, p. 152).

¹⁴ f. 264.

¹⁵ Below, p. 184.

¹⁶ He was informed after leaving Beverley (*Vita et Gesta Henrici Quinti*, ed. T. Hearne, p. 304; *Northern Chron.* in *Eng. Hist. Lit.*, p. 290. The latter will be referred to as *North. Chron.* in the following pages). Strecche, however, states that he heard of it at Lincoln (below, p. 184).

clear that everything following the reference quoted, and that includes the whole of his reign save the last year, was written after this date. A second point appears to definitely place the writing of the Henry V. section after 1422, for, referring to the death of Owen Glendower *circa annum ultimum Henrici regis iiij^{thi}*, the chronicler adds, *post hec Wallici omnes in tempore regis Henrici V^{ti} pacem firmam habuerunt et regis regimini et eius corone se libenter in omnibus subdiderunt*.¹ From the general impression obtained one is inclined to disassociate Strecche's narrative from its connection with the immediate neighbourhood of 1422, and push back the date of writing further into Henry VI's reign. It is certain that the bulk, probably the whole, of the Henry IV section had still to be written in 1417,² and it appears most probable that Book V of the *Historia* and possibly much of Book IV was not commenced until after Henry V's death.

SOURCES.—Strecche's account has certain points of correspondence with other extant chronicles. The details of the royal itinerary of 1421, for example, may have been taken from a now lost or untraced source which was also drawn upon by the writers of the *Northern Chronicle* and the *Vita*.³ Similarities may also be noticed to certain passages of Elmham's *Liber Metricus*,⁴ notably in the references to Henry's connection with Kenilworth, the building of the royal manor of Plesantmaris and the sending of the tennis balls, while both chroniclers probably took their accounts of Henry IV's death-bed scene⁵ from some current authentic account. But, with one exception, no instance of direct borrowing can be traced.

For his information concerning the siege of Rouen,⁶ Strecche, as his fellow-chroniclers, relied almost entirely on John Page's poem or

¹ F. 264v.

² From internal evidence his account of Henry IV's reign can be divided into three parts: (1) ff. 261-263. (Although the reign does not nominally begin until f. 262, a portion of it occurs on f. 261.) Written after Dec., 1413. In this section can be included the end, at least, of Richard II's reign. The whole of the latter was written after 1399. (2) ff. 263-264v., the bulk of the reign. Written in or after 1417. (3) ff. 264v.-265. Written after 1422.

³ Cf. *North. Chron.*, p. 290; *Vita*, pp. 300 *sqq.*

⁴ *Lib. Met.*, in C. A. Cole, *Memorials of Henry V*, pp. 100, 101.

⁵ Cf. *Add. MS.*, 35295, f. 264v.; T. Wright, *Political Poems and Songs*, ii., 120.

⁶ Below, pp. 168 *sqq.*

a paraphrase of it. In the course of the narrative an incident is recorded which does not occur in either the poem or the prose versions, the reference to the means employed by the King to furnish the upper reaches of the river with ships.¹ Livio,² and the Pseudo-Elmham,³ the only other chroniclers to refer to this, have an inferior account. It is clear that Strecche either was able to supplement the information supplied by Page or that he used a version of the latter's poem to which other facts had been added. The peculiar incorrectness of certain of his details,⁴ together with a further addition, appear to support the second suggestion, for the latter, the valuable account of the sally from the Porte Beauvoisine on 25 Nov., 1418,⁵ occurs entirely out of its context, being appended to what is apparently meant to be a complete narrative of the siege. The third and last addition in detail, an estimate of the losses of Rouen through battle and famine,⁶ is given, as one would expect, at the end of the account.⁷

For the remainder of his material Strecche had sources of information which can only be suggested; he certainly does not appear to have made use of any other account now extant. It is possible that he had access to some chronicle which is at present unknown to us,⁸ but a second suggestion may be of greater interest. In following Henry's movements about England one is impressed by the genuine liking he had for Kenilworth. It was there that he went to recover from the wound he received at the Battle of Shrewsbury.⁹ He stayed there in the Spring of 1408,¹⁰ in January, 1414,¹¹ on February, 27, 28, and March, 2, 7, and 16 of the same year,¹² and from

¹ By dragging them for two miles overland with sails set (below, p. 170).

² Tito Livio, *Vita Henrici Quinti* (ed. T. Hearne), p. 61 sq.

³ *Vita*, p. 182.

⁴ E.g., below, pp. 170, 173.

⁵ Below, p. 175 sq.

⁶ Below, p. 176.

⁷ Strecche's narrative of the siege of Rouen corresponds almost exactly in detail with the poem printed in *Archeologia*, xxi., 48-78, xxii., 361-384, apart from the additions mentioned above and one or two minor points noted below. Notice the King's speech on p. 168 (below).

⁸ Many of the corrections of and additions to Livio given by the Pseudo-Elmham may have been obtained from such a source.

⁹ *Add. MS.*, 35295, f. 263v.; J. H. Wylie, *Henry IV*, i. 362.

¹⁰ Wylie, *op. cit.*, iii., 118.

¹¹ *Lib. Met.*, p. 100; *Rym.*, ix., 117; Wylie, *Henry V*, i., 315, n. 3.

¹² R. B. Mowat, *Henry V*, p. 321; *Cal. Pat. Rolls*. (1413-1416), pp. 163, 172, 173.

17 December, 1416, to 25 January, 1417.¹ Finally, he made a point of calling at his *castellum dilectum de Kenilworth* in the course of the 1421 itinerary.² The amount of time Henry spent at Kenilworth was only exceeded by that spent in London. His manors of Cheylesmore³ and Plesantmaris were close at hand; to build the latter he had taken the trouble to drain a marsh.⁴ Moreover, it must be remembered that the castle was in constant use as a prison.⁵ At such a place there must have been abundant opportunity of obtaining information either from rumour and gossip or from more authentic sources; members of the royal following or even the prisoners in the castle would frequently be available. That this suggestion is a probable one appears to be indicated by the type of narrative Strecche presents. The many picturesque and personal stories, with their attendant inaccuracies, may well be the product of his connection with Kenilworth.

HISTORICAL VALUE.—As a source of information for the major events of Henry V's reign this chronicle is of little value. Its accounts, for example, of the 1415 campaign, Agincourt, the more serious details of the second campaigns or the negotiations of 1419-20 are worthless in view of other information we possess, carelessness being often evident and a strong prejudice in favour of the English which results in distortion not only in numbers but also in interpretation. The outstanding example of the latter is the Bauge disaster which is transformed into a comparatively insignificant accident.⁶ Strecche's account certainly has the support of Basset⁷ in its main outlines, but had Clarence really been betrayed by a treacherous Italian the excuse would have been seized by every English and Burgundian writer. Moreover, particular care appears

¹ R. B. Mowat, *Henry V*, p. 322; Walsingham (*Hist. Angl.*, ed. H. T. Riley), ii., 317; Wylie, *op. cit.*, iii., 41, n. 9.

² Below, p. 184.

³ Dugdale, *Warwickshire*, 1656, p. 140.

⁴ Below, p. 184; *Lib. Met.*, p. 101.

⁵ E.g., Wm. Ederic, a Derbyshire priest, whose support of the Lollards made him a constant source of trouble, was imprisoned at Kenilworth (Wylie, *op. cit.*, i., 271, n. 8). Twenty prisoners from Meaux were detained there (*Ibid.*, iii., p. 351, n. 10).

⁶ Below, p. 184 *sq.*

⁷ See B. J. H. Rowe, *A Contemporary Account of the 100 Years War from 1415-1429* (*E.H.R.*, xli., 504-513). Hall (*Chron.*, ed. Ellis, p. 106) obtained the story from Basset. Neither mentions a dying Duchess of Clarence.

to have been taken to reassure those in England as to the "unimportance" of the disaster.¹ Strecché's efforts to connect it with the incidents after the taking of Pontoise at the end of July, 1419,² also distort his account of the latter, for Andrew Lombard and Clarence³ have been neatly fitted into the places that should be occupied by the Captal de Buch and Huntingdon. It is clear that he had a good general idea of how the town was taken, but it is equally obvious that his account was written with Baugé always in view and as such must be suspected.

But the chronicle contains much other valuable information. The conspiracy against Henry during his stay in Rouen (1419)⁴ is a trustworthy addition, entirely distinct from a second plot for which Livio⁵ and Pierre de Fenin⁶ are our sole chronicle authorities. The account given by the latter differs completely in detail as well as in date, Henry being at Mantes,⁷ not in Rouen, and the conspirators being executed. It is certainly possible to argue that on the first occasion the King was lenient but on a recurrence had no mercy. Conspiracies against the English took place with alarming frequency.⁸ The 1421 itinerary⁹ is a second addition of undoubted value, by far surpassing the somewhat meagre statements given in the *Northern Chronicle*,¹⁰ and the *Vita*,¹¹ the only other narratives in which it occurs; the former adds, however, that Henry visited Bridlington. The detailed account of the Valmont campaign of 1416¹² is also of value in spite of certain errors. The forces opposing the English are enormously exaggerated, and we are wrongly informed that the conflict took place after Exeter had taken Valmont; but the terms proffered by Armagnac, the consultation of the Duke with Carew and John Jenico preparatory to withdrawal in

¹ Planchenault, *op. cit.*, pp. 125-126.

² Below, p. 179 *sq.*

³ But see also *Norman Chron.*, in *Gesta Henrici Quinti* (ed. B. Williams), p. 194; *Tit. Liv.*, p. 76.

⁴ Below, p. 177.

⁵ *Tit. Liv.*, p. 75.

⁶ *Mémoires* (ed. L. M. E. Dupont), p. 104 *sq.*

⁷ See L. Puisieux, *L'Émigration Normande . . . au XVe siècle* (1866), p. 56, n. 2.

⁸ *E.g.* *D.K.R.*, xli., 714, 716; Puisieux, *op. cit.*, pp. 53-58; G. Lefèvre Pontalis, *La Guerre de Partisans dans la Haute Normandie (1414-29)*, in *Bibl. Ecole des Chartes*, lviii.

⁹ Below p. 184.

¹⁰ *Eng. Hist. Lit.*, p. 290.

¹¹ *Vita*, pp. 300 *sqq.*

¹² Below, p. 156 *sq.* The account in *Wals.*, ii., 314 *sq.*, is of interest.

the night and the plundering of the French dead and the casting of their bodies into the sea are all points which do not occur elsewhere.

In addition to the above there is much useful information scattered throughout the chronicle of which the following is perhaps the most important : the details concerning the hall in which the Leicester Parliament of 1414 was held (p. 147), Oldcastle's presence near Shrewsbury and Oswestry previous to his capture (p. 148), the name of the town in which he was taken and the detailed description of his place of execution (pp. 148, 149), the statement that the garrison of Harfleur in 1416 was reduced to the killing and eating of horses (p. 158), the *regales episcopales* exchanged by Henry and Sigismund (p. 155), the exact date of the foundation of Kenilworth Priory (p. 160), and the account of the gun sent to the siege of Melun by the Londoners at their own expense together with its devastating effects (p. 183). It has been more convenient to deal with the additions to our knowledge of the siege of Rouen elsewhere,¹ but we may note here that his estimate of the losses of the city through famine appears to be a moderate one ; the figures given by other writers vary considerably.²

The interesting stories which particularly characterise Strecche's narrative may be dealt with here together. It is indeed refreshing to find one chronicler whose account is concerned to a comparatively large extent with the more colourful incidents connected with the royal person and individual members of his following. The stories of the *John of Rye* and the siege of Pont de l'Arche³ are typical examples. A much shorter version of the former is given by the chronicler of St. Denys with one addition,⁴ but of the latter the activities of Umfraville and the story of the noisy rustics occur only in Strecche. The remaining portion, the royal plan for crossing the Seine and the Cornwall-Graville wager, is in its broad outline similar to the accounts of Livio⁵ and Monstrelet,⁶ with certain omissions and differences in detail. Two other parallel incidents peculiar to Strecche afford further examples, namely, the narrow escape of Clarence before Bec Hellouin, and the similar good fortune of the King before Louviers.⁷ Strecche adds that

¹ *V. sup.*, p. 141. ² Below, p. 176. ³ Below, pp. 158, 163 *sqq.*

⁴ *St. Denys* (ed. L. Bellaguet), vi., 12-13. His account is quoted in full below (p. 158).

⁵ *Tit. Liv.*, p. 59.

⁶ *Monstr.* (ed. L. Douët D'Arcq), iii., 275 *sqq.*

⁷ Below, p. 162, 163.

one of the nine gunners of the latter town, condemned to death by Henry in revenge, was saved by the intercession of "a certain cardinal" (Orsini). Orsini's presence at the siege is confirmed by Livio,¹ the Pseudo-Elmham² and St. Denys,³ but no other reference occurs to the King's escape. Livio, who mentions the punishment of the gunners, states that they were crucified because of the damage they had done among the besiegers.⁴ Fifthly, we may note the short story relating the blindness which afflicted those of Oldcastle's followers who annointed their eyes with his ashes.⁵ We possess no other information concerning this, but, together with the sarcasm adopted towards the heretic's hope of rising again on the third day, it serves to bring out Strecche's strong anti-Lollardism. The account of Oldcastle's death resembles that in other narratives⁶ save that he addresses the speech foretelling his resurrection not to Sir Thomas Erpingham but to Bedford.

The story for which Strecche is perhaps best known is that of the sending of the tennis-balls.⁷ Numerous arguments have been advanced to prove or disprove the actual occurrence of this incident,⁸ but the question still remains open. Strecche, our main authority, is supported not only by Elmham,⁹ but also by the statement of another contemporary that the balls were sent to Kenilworth in Lent, 1414.¹⁰ The latter, combined with the fact that the account below, that of a canon of Kenilworth, is the best we possess, might seem to give the story the stamp of truth. On the other hand, it is strange that Elmham should omit any reference to the tennis-balls in his prose life, particularly as he states in the preface to the *Liber Metricus*¹¹ that although his verses do not contain everything to be found in his prose work they treat of the more important matters. Secondly, the French

¹ *Tit. Liv.*, p. 58.

² *Vita*, p. 169.

³ *St. Denys*, vi., 250. See also *Rym.*, ix., 558.

⁴ *Tit. Liv.*, *loc. cit.*

⁵ Below, p. 149.

⁶ *Cf. Wals.*, ii., 328; *Lib. Met.*, p. 159; Capg. *De Illustr.* (ed. F. C. Hingeston), p. 122.

⁷ Below, p. 150.

⁸ *E.g.*, O. Emmerig, *The Bataile of Agyncourt* (Nürnberg, 1907) and *Dariusbrief und Tennisballgeschichte in Englische Studien*, xxxix.; C. L. Kingsford, *Eng. Hist. Lit.*, pp. 41, 239, and *The First English Life*, pp. xliii.-xlvi.; J. H. Wylie, *Henry V.*, i., 425-430.

⁹ *Lib. Met.*, p. 101.

¹⁰ *Duo Rerum Anglicarum Scriptores* (ed. T. Hearne, 1732), p. 274.

¹¹ *Lib. Met.*, p. 79.

chroniclers omit all mention of the incident.¹ The credibility of the story depends essentially neither on its omission by some writers nor on its multiplication by others, as, for example, after Agincourt,² but on the pedigree of those narratives in which it is contained. No definite statement can be made with safety until further information concerning Elmham and the chronicler known as Otterbourne is forthcoming. If additional light on these two should cast the burden on Strecthe alone one's suspicions might well be aroused, for throughout the account below it is patent that the writer had too great a tendency to favour the more popular type of story in which oral tradition was interested; even the addition of the *pulvinaria mollia*³ may be a product of that minor inaccuracy and exaggeration which always accompanies 'common talk'. May there not be a closer connection between these three writers than has previously been suspected?

ADD. MS. 35295, f. 265.

['a' indicates insertions above the line and enclosure in square brackets omission from the MS.] The spelling and Latinity of the text are retained.

Incipit vita et actus nobilissimi Henrici regis Anglorum Henrici quinti, de eius^a eciam coronacione et bellis et conquestu eiusdem in Normannia et in Francia quomodo se habuit, ut in sequentibus patebit legentibus.

[^{cm} j^m.] Henrico rege ⁱⁱⁱj^{to} ut premittitur mortuo et apud Canturiam⁴ cum honore tumultato in ecclesiam Christi in monasterio monachorum, Henricus V^{us} eius filius primogenitus, Wallorum princeps, ix die Aprilis Dominica in passione in regem est erectus et a Thoma Arundel, tunc Cantuar' archiepiscopo, oleo unctus erat et in regem Anglie coronatus, presentibus tunc totius Anglie dominis et magnatibus, episcopis, multis abbatibus et prioribus nonnullis, anno incarnationis domini m^{mo}cccc^{mo}xiii.^{mo} Verumtamen in die coronacionis Henrici regis V^{ti} et per duos dies continue sequentes nix cum grandine ita

¹ Dr. Emmerig considers this the most important point in his argument against the story.

² Cf. Wylie, *op. cit.*, i., 428-430.

³ Note the passage in the *Vita* in which it is stated that at his coronation banquet and for three days afterwards Henry ate no food 'nec mollia pulvinaria noctu premens artus regio nocturna quiete refecit' (p. 24).

⁴ Sic in MS. for 'Cantuariam.'

cecidit et copia tanta pluviarum quanta vel qualis a diebus Ley^{er},¹ quondam regis Britonum qui Ley^{er}cestriam condidit, usque in illum diem in regum coronacionibus nullatinus fuit visa. | (f. 265v.) Hic rex Henricus V^{tu}s stature fuit competentis et elegantis forme, miles multum nobilis, in armis valde strenuus, rex sapiens in regendo, voce pressa verba promens, multum providus in rebus bellicis disponendis, sagax et circumspectus, alter Hector in conquestu, impaciens quietis, acer, audax in bello, nunquam victus. Is rex, anno primo regni sui, apud Ley^{er}cestriam, quasi in medio ville iuxta Fratres minores, novam magnam fecit aulam,² xl virgarum in longitudine et in latitudine³ pedum quadraginta, et in xxiiij^{or} diebus illam plene perfecit, cooperuit et in omnibus consummavit. In qua aula suum primum tenuit parliamentum⁴ ubi ante hoc parliamentum non legimus fuisse. In quo parlamento rex Henricus dominum Iohannem fratrem suum ducem fecit Bedeford' et dominum Unfridum⁵ alterum fratrem suum ducem fecit Gloucestrie et dominum Ricardum, fratrem Edwardi ducis Eboris, comitem fecit Cantebriggie. Et in^a illo parlamento multa alia secretius fuerant proposita que postea patuerunt. Et eodem anno Ricardum regem, apud Langeleý sepultum, rex Henricus iussit exhumari et corpus eius cum debita reverencia ad Westmonasterium deduci fecit et in tumba quam ipsemet rex Ricardus sibi fecerat et Anne regine, uxori sue,⁶ rex precepit collocari. Qui in pace quiescat sempiterna Amen.

c^m ij^[m]. Eodem anno rex Henricus quintus Henricum,⁷ filium Henrici Perci et heredem comitis Northumbr', tunc in Scocia exulem, in Angliam revocavit et ad gratiam recepit et comitis honorem cum suo patrimonio eidem restituit et sibi sua funditus dedit et restauravit.⁸ Et eciam anno primo regis Henrici V^{ti} in villa que Merston' nuncupatur,

¹ Lear. The connection traced below is obviously due to the similarity of the names. See *Rutland Notes and Queries*, i., pp. 5 sqq.; J. Thompson, *Hist. of Leicester* (1849), p. 448 sq.

² 'En une grande Sale pres l'Esglise et la Mansion des Frieres Menours à Leycestr. et de novell ordeignée par le Roy pur celle cause' (*Rot. Parl.*, iv., 15.) ³ Sic in MS.

⁴ The session opened on 30 April, 1414 (*Ibid.*).

⁵ Humphrey.

⁶ *Add. MS.* 35295, ff. 260, 261v. Anne of Bohemia, Richard II's first queen, had been buried in the same tomb on 3 Aug., 1394 (*A. Strickland, Lives of the Queens*, Rev. Edn., i., 426).

⁷ Henry Percy, 2nd Earl, son of 'Hotspur.'

⁸ See *D.N.B.*, xlv., 405; *Rot. Parl.*, iv., 37, 71.

in comitatu Warwýchie, circa festum omni sanctorum¹ in ortulo cuiusdam matrisfamilias corvus in quadam piro nidificavit, ova posuit et pullos tres produxit et ad volandi quasi maturitatem pavit. Set ex ipsis pullis suis corvus pullum unum ex nido expulit et ad radicem arboris in qua corvus pullos educaverat eiectum pullum rostro corvus rosit, occidit, et exenteravit. Quod multi contemplantes pronosticum indicarunt. Verumtamen in festo nativitatis domini² proximo sequece lollardi, London' commorantes et alibi in Anglia existentes, in mortem Henrici regis V^{ti} proditorie conspirarunt in tantum quod magna illorum multitudo clam in parco de Harensay³ iuxta London' hostiliter fuerat congregata ut insurgerent in Henricum regem ut eum eorum proposito voluntatis haberent inclinatum, in enervacionem ecclesiastice dignitatis et fidei lesionem. Quorum prodicione propalata et regi nostro cognita, rex noster in manu forti bellicosa mox cum suis intravit campum sub noctis silencio Lond' iuxta hospitale sancti Iohannis Baptiste et istos proditores, undecumque per phalangas advenientes, priusquam possent convenire, rex cepit in diluculo et illos stravit, trucidavit, dispersit et fugavit. Unde timor ingens irruit in lollardos et regem nostrum nominarunt principem presbiterorum. Tunc confestim eodem anno rex Henricus V^{tus} per totum regnum suum Anglie armata manu equitavit, dictos proditores, in villis et civitatibus | (f. 266) regni sui in speluncis, cavernis et domibus secrecius latitantes, cepit et multavit et multos huius secte punivit et vinculis mancipavit. Quo audito, dominus de Cobham, dominus Iohannes Holdcastel,⁴ fautor fortissimus lollardorum et regis proditor, ad partes fugit Wallicorum iuxta Solopiam et Oswaldestre,⁵ in illis partibus aliquamdiu clanculo latitando, immemor versuum eius prophecie : Quetus⁶ ocastrum tua fama volat super astrum. Non tis falcastrum succidet aron'⁷ oliastrum.⁸ Tandem, deo disponente, anno iii^jto⁹ Henrici regis V^{ti} dictus Iohannes Holdcastel per quosdam probos patrie predictae captus erat in villa Walshepole¹⁰ nuncupata et

¹ 1 Nov.² 25 Dec.³ Harringay.⁴ Sir John Oldcastle, Lord Cobham.⁵ Shrewsbury, Oswestry.⁶ Sic in MS. I cannot pretend to elucidate this couplet.⁷ ? Aaron.⁸ Margin : 'versus.'⁹ Incorrect. He was taken in Nov., 1417, 'Anno V' (E.H.R., xx., 655).¹⁰ Welshpool in Montgomeryshire. See also J. E. Tyler, *Henry of Monmouth*, ii., 390 note h; *Arch. Camb.*, Ser. I, i., 47; H. Ellis, *Orig. Lett.*, 2nd Ser., i., 87 (where the names of his captors are given); *Montgomeryshire Collect.*, i., 290 sq.

London' ductus fuit et coram domino Iohanne duce Bedeford', locum tenente Henrici regis V^{ti} in Anglia, ut proditor et lollardus ad mortem fuit iudicatus. Et ex precepto domini regis tractus erat et suspensus traditor antedictus et, pendens in patibulo, in cineres fuerat concrematus. Set hic nequitiam antequam furcas ascenderet domino duci Bedford' dixit et palam eciam omni populo circumstanti: Si post tres dies resurexero credatis salvus ero. Et opimiones¹ mee vere sunt. Set ut audivi non dum resurrexit quia, ut existimo, in viam longam et lutosam peregrinus perrexit. Quidam tamen ante eius mortem mero motu caritatis dicto Iohanni suggererunt ut vanas suas respueret opiniones et sacerdoti sua peccata confiteretur. Qui pertinaciter respondit: Si sanctus Petrus apostolus¹ hic in carne presens esset peccata mea illi non confiterer, nec a matre Christi nec ab aliquo sanctorum dei veniam peterem ut pro me orarent, quia nichil possunt.² Set omnis pravitas a deo est. Et sic fictus hereticus sine fide nusquam vitam finivit. Set post mortem ipsius quidam discipulorum eius ad locum combustionis eius secretius accesserunt, martiris fetidi sperantes resurrectionem.³ Et cineres eius ibi invenerunt in loco uno, cum quibus discipuli eius oculos suos linierunt. Et in signum fide sanctitatis tanti martiris, oculorum lumen eius discipuli penitus amiserunt. Et sic qui perprius videntes venerant pro martiris amore postmodum ceci domum redierant cum gemitu et dolore. Hec facta sunt in campo veteri trans capellam illegitimam iuxta furcas Tyburnie in Londoniis xvj kalendas Julii⁴ anno domini m^o cccc^o xvij^o et regis Henrici V^{ti} iij^{to}. Unde versus. Vide inferius.

versus { Dum comburetur vetus castellum cadet alte
Aula poli, periet machina tota soli.⁵

[c^m iij^m.] Hic rex Henricus, nobilitate conspicuus, anno regni sui secundo, quosdam solempnes nuncios in Franciam misit, scilicet unum episcopum, doctores duos et duos eciam milites cum eorum congruo apparatu,⁶ qui cum rege Francorum⁷ eius consilio colloquium haberent

¹ Sic in MS.

² *V. sup.*, p. 145.

³ 'resurexiōē,' MS.

⁴ Incorrect. The events narrated took place in Dec., 1417 ('Anno V') (*E.H.R.*, xx., 655 sq.; *Rot. Parl.*, iv., 107 sq.).

⁵ In the MS. these verses are at the foot of the page. They also occur very faintly in the margin at the end of Chapter 2.

⁶ Incorrect. The embassy of May, 1414, to which Strecche is referring consisted of Bishops Langeley and Courtenay, the Earl of Salisbury, Richard, Lord Grey of Codnor, John Pelham, Robt. Waterton and Henry Ware (*Rym.*, ix., 132).

⁷ Supply 'et.'

pro matrimonio inter Henricum regem Anglie et nobilem dominam Katerinam, regis Francorum filiam, solempniter celebrando. Set isti regis Anglorum ambassiatores brevi habita cum Francigenis in hac parte communicacione absque fine congruo honore vel comodo ad regem nostrum in | (f. 266 v.) Angliam revererunt. Verumtamen¹ isti Gallici, superbia excecati, nociva non previdentes, nunciis regis Anglorum verba fellis eructantes, eisdem indiscrete predixerunt quod Henrico regi Anglorum, quia iuvenis erat, mitterent parvas pilas ad ludendum et pulvinaria mollia ad cubandum quousque in virile robur creverit in futuro. Quibus verbis auditis rex commotus fuerat in spiritu nimium perturbatus, sub verbis tamen brevibus, discretis et honestis circumstantibus ita est exorsus : Si deus voluerit et vitam habuero cum salute, infra paucos menses cum pilis talibus ludam cum Francigenis in plateis eorum quod iocum perdent in eventu et pro ludo luctum lucrabuntur. Et si super sua pulvinaria nimis diu dormiverint in cubili suo, ego forte, antequam vellent, in aurora hostia pulsans a sompno illos exitabo.²

cm iv^[m]. Post hec rex Henricus V^{tu}s apud castellum de Wyndesore et alibi in Anglia per singula castella arma bellica perscrutari fecit et purgari, et de novo loricas, galias, scuta, thoraces, clipios, capita lancearum, cirotecas, laminatas, gladios, arcus, sagittarum multa milia et universa armorum genera invasiva et defensiva ad bellum apta rex fieri fecit et iugiter iussit fabricari. Et nervos arcuum doliis plenis rex fecit congragari³ una cum infinitis securibus, sarris et cuneis pro silvis prosternendis et lignis secandis et findendis. Malleos ferreos et ligones, vangas, tribulos et fossoria cum aliis ferreis instrumentis pro muris civitatum et spicibus subterraneis secrecius subfodendis et destruendis in ingenio suo mirabili rex disposuit et sagaciter ordinavit. Deinde ad turrin London' artifices ingenii conspicuos rex cito convocavit⁴ qui machinas multas et bellica instrumenta fortiter fabricarent ad nocendum, cum falaricis fortibus, lepides⁵ magnos horibili turbine eructantibus, in igni pelasgo crepitanti cuncta tacta consumenti sine mora vel misericordia in cineres frigidos et favillas. Et postquam hec omnia facta fuerant et disposita, rex ad naves suas ea^a iussit provehi et portari universa. Et

¹ For the tennis-ball story *v. sup.*, p. 145 *sq.*

² *Sic* in MS.

³ *Sic* in MS. They were stored in Pountney's Inn (Wylie, *Henry V.*, i., 160).

⁴ *E.g. Cal. Pat. Rolls (1413-1416)*, pp. 30, 177.

⁵ *Sic* in MS. Read 'lapides.'

aptato tempore capto, scilicet primo die mensis Augusti in festo sancti Petri quod dicitur ad Vincula, rex exercitum fortem gentis sue congregavit et per acies bellicas armatos cum sagittariis convenienter rex disposuit et ordinavit. Et in campo iuxta Portesmouth in parte australi Anglie suos omnes censuit et monstravit et ccc^{is} navibus¹ in dicto portu cum armis, equis et victualibus et cunctis necessariis aliis onustis et repletis, anchoris illatis, erectis velis si ventus flaverit, ad navigandum proutis et paratis. Et rex in illas cum exercitu² suo universo mox intrare cum effectu proposuit et se paravit. Set pro dolor, ira vel livor edax qui plures perdit quosdam coegit dominos in mortem regis Henrici V^{ti} clamdestine conspirare, videlicet dominum Ricardum comitem Cantebrigg', fratrem Edwardi ducis Eboraci, dominum Henricum Scrob³ et dominum Thomam Grey.⁴ Cumque nephas illud rex per comitem de Marchia⁵ cognovisset, hos tres optimates, mox ad mortem | (f. 267) iudicatos, celerius iussit decolari. Quibus mortuis et sepultis priorem propositum non post ponens portum de Portesmouth' cum suo exercitu rex intravit et in^a nomine Ihesu nostri salvatoris, vento flante, erectis velis, versus neutriam⁶ in grandi classe navium ccc^{arum}⁷ maria sulcavit. Et die xiii^o mensis Augusti⁸ in festo assumptionis virginis gloriose sole in virginem vergente, cum suis omnibus salvis atque sanis ad Kȳdicaus⁹ in Normannia non longe a villa de Harflet¹⁰ rex noster feliciter est appulsus, ubi eius naves, proiectis anchoris in profundum, tutissime collocavit. Et falaricas suas fortissimas cum aliis bellicis instrumentis, armis aptis et ad guerram necessariis ad terram traxit, duxit et provexit et ad obsidionem ville de Harflet rex cum suis ducibus,

¹ Nicholas places the entire fleet at about 1400 vessels of various kinds, 100 of which were left behind, more having been collected than were required (*Royal Navy*, ii., 409 and note c; *Battle of Aginc.*, p. 49). 'At least 1500 vessels' (Wylie, *op. cit.*, ii., i.).

² Sic in MS.

³ Henry Lord Scrope of Masham.

⁴ Sir Thomas Grey of Heton.

⁵ Edmund, Earl of March, formerly a consenting party to the plot, confessed on the eve of the proposed assassination (31 July). He was pardoned on the grounds that his innocence had been exploited ('cujus innocentiam . . . attentassent,' *Gesta*, p. 11).

⁶ Sic in MS. Read 'Neustriam.'

⁷ *V. sup.* note 1.

⁸ The assumption of the Virgin is 15 Aug. Henry arrived at Chef de Caux on Tuesday, 13 Aug., 1415 (Wylie, *op. cit.*, ii., 7). 14th in *Lib. Met.*, p. 106.

⁹ Chef de Caux.

¹⁰ Harfleur.

dominis et militibus et alio exercitu universo leto corde properavit. Quibus Christus conferat auxilium Amen.

c^m v^[m]. *Hic de prima obsidione de Harflu per regem Henricum quintum.* Rex Henricus V^{tus}, regum omnium nobilissimus, cum suo exercitu excellenti ducum, comitum, baronum, militum et aliorum generosorum plurimorum, erectis tentoriis, villam de Harflet iij^o anno regni sui ex omni parte per mare et terram circumdedit et fortiter obsedit et in iactu gravi falaricarum ville muros et ipsam villam nimium oppressit et contrivit. Set antequam villa regi nostro fuerat reddita, multa milia de regis exercitu morbo gravi fuerant vexata et fluxu multi perierunt¹ qui se male gubernarunt uvas crudas et varios fructus indiscrete commedendo. Nam dominus dux Clarencie, morbo gravi tunc vexatus, ab illa obsidione in Angliam transfretavit et episcopus Northwycensis, dominus Ricardus Courtney, ibidem spiritum exalavit et London' apud Sanctum Paulum sepulture datur.² Et wulgus reliquum, variis langoribus ibi nece stratum, in quadam abathia a villa de Harflet non longe^a sita fuerat humatum. Rex Henricus cum sua nobili probitate infra quadraginta dies dictam villam expugnavit et in manu forti cepit et in festo sanctorum martirum Mauricii³ exuperata⁴ est. Dominus de Tuteville,⁵ ville de Harflu capitaneus, illam Henrico regi sursum reddidit cum omnibus bonis eius et ex licencia regis in Franciam perrexit. Cuius ville custodiam domino Thome duci Excestr' rex commisit gubernandam. Qui dux postea gesta militaria valde laude digna in partibus illis plurima peregit quibus stigma militare multociens decoravit, ut in sequentibus clarius declarabo.

c^m vj^[m]. *De Bello de Achencourt in Pachidia.*⁶ Obsidione ville de Harflu facta et finita rex Henricus, protinus post festum sancti

¹ This point is mentioned by nearly all the chroniclers. Walsingham has the best account (*Hist. Angl.*, ii., 309).

² Courtenay, who died on 15 Sept., was buried behind the high altar in Westminster Abbey, near the Confessor's shrine, not in St. Paul's (*Gesta*, pp. 26-27; *D.N.B.*, xii., 342).

³ The feast of St. Maurice and his companions, 22 Sept.

⁴ 'exuperii,' MS.

⁵ Charles, Sire d'Estouteville. On the surrender of the town he was allowed his parole on condition that he delivered himself up at Calais by Martinmas (*St. Denys*, v., 544). He was later imprisoned in Conway Castle (*Cal. Pat. Rolls* (1416-1422), p. 137) and was in England as late as 1422. See also F. Devon, *Issues of the Exch.*, p. 356.

⁶ *Sic* in MS. Picardy.

Michalis¹ proposuit a villa de Harflu ad Calisius per terram peragraré et, assumpto exercitu suo, vix octo millibus pugnatorum² per Normanniam | (f 267v.) versus Calisiam equitavit. Per flumina, tamen, aquas, rivos et pontes fractos rex in suo itinere multum fuit impeditus ita quod viam proximiorē, rectam et aptatam pergere nequivit. Tunc xxv^o die mensis Octobris, in festo sanctorum martirum Crispini et Crispiniani, quando rex cum exercitu suo aquam de swerdes³ nunccupatam⁴ preterisset non longe ab Achencourt in Picardia flos milicie totius Francie, scilicet ducum, comitum et baronum cum centum millibus pugnancium⁵ armatorum contra Henricum regem et suum parvum exercitum hostiliter illo die convenerunt ad bellandum. Cum quibus omnibus, favente altissimo et adiuvante sancto martire Georgio, rex Henricus, suis sagaciter dispositis aciebus, cum hostibus suis viriliter dimicavit et super Francigenos universos campum recuperavit, multis milibus de valencioribus gentis Francorum qui in^a prima acie belli fuerunt startis,⁶ captis et interfectis, inter quos dux Aureliensis, dux Burbonensis,⁷ dux Launsuni⁸ et alii multi magnates et generosi in illo bello capti fuerant et redempti, aliis pluribus fuga lapsis, dispersis et confusis. Et sic finis fuit huius belli unde quidam metricè sic cecinit : Harflet⁹ fert Mauric, Agencort fert prelia Crispin. Hic rex Henricus quintus terno notat anno.¹⁰ Hoc est dicere, anno domini m^occcc^oxvj^o¹¹ et anio¹² regni regis Henrici V^{ti} iij^o capta fuit villa de Harflet et bellum fuit apud Achencort in Picardia in festo sanctorum Crispini et Crispiniani et in festo sancti Mauricii capta fuit Harflet. Verumtamen in hoc bello dei gratia ex parte Henrici regis Anglie perpauca ceciderunt. Dominus Edwardus dux Eboris illo die cecidit ex parte regis nostri

¹ 29 Sept.

² Estimations range from 4000 to 26,000. The *Gesta*, with 6000 is probably the most reliable (p. 57).

³ R. Ternoise.

⁴ Sic in MS.

⁵ An exaggeration. Cf. Wylie, *op. cit.*, ii., 142; Nicholas, *Battle of Aginc.*, p. 109.

⁶ Sic in MS. Read 'stratis.'

⁷ The Dukes of Orleans and Bourbon, who were captured.

⁸ John, Duke of Alençon, who was killed.

⁹ Margin: 'versus' (*bis*).

¹⁰ *Lib. Met.*, p. 124; *Brut* (ed. F. W. D. Brie), ii., 598; *Usk* (ed. E. M. Thompson), p. 129; *Bermondsey Annals* in *Annales Monastici* (ed. H. R. Luard), iii., 484. "They were clearly common property" (*Eng. Hist. Lit.*, p. 50).

¹¹ Recte 1415.

¹² Sic in MS. Read 'anno.'

cum duobus aliis militibus ordine militari noviter insignitis.¹ Et sic divina gratia bello fundato rex Henricus, omnibus inimicis suis victis et iunctis, cum triumphe Calusius pervenit ubi se et suos refosillavit, lesos fovit et curavit et inibi per certum tempus exspectavit. Et circa festum sancti Nocho²lai³ rex inde in Angliam transfretavit et apud Sonwycum³ rex applicuit, secum ducens duces Francie antedictos et multos alios captos et captivos. Verumtamen huius regni plures domini tam spirituales quam temporales adventum regis ad ripam maris iugiter observabant et cum illo ad civitatem London' equitarunt. In qua civitate solempniter receptus erat cum ingenti apparatu⁴ magna reverencia, in muneribus et honore et ad Westmonasterium rex inde⁵ cito equitavit. Et festum nativitatis domini illo anno apud Kenyngton'⁵ rex tenuit et solempniter celebravit ad laudem domini Ihesu Christi.

c^m vij^[m]. *De parlamento Leyerc'*. Rex Henricus V^{tus} in fine iij anni regni sui, post festum purificationis beate Marie,⁶ apud Leyrcestriam⁷ magnum tenuit parliamentum in quo a clero et a regnicolis ad sui expeditionem magnum exegit subsidium. A clero namque exegit et habuit unam decimam et dimidiam,⁸ a populo vero terre unam quintamdecimam et dimidiam.⁹ Et anno iiij^{to} regni regis Henrici Vi incipiente, post festum sancti Georgii,¹⁰ Sigismundus imperator, rex Romanorum et rex Boemie¹¹ et | (f. 268) Ungarie, et cetera, in solempni apparatu venit in Angliam ad visitandum et videndum Henricum regem Anglie et ob nullam causam¹² nisi ad ipsius imperatoris recreationem pro tempore et regis Henrici consolacionem et ad videndam

¹ Also mentioned in *Gesta*, p. 58; *Hardyng* (ed. H. Ellis, 1812), p. 375. Mr. Williams suggests David Gamme and his brother (*Gesta*, p. 58, n. 3) and Dr. Wylie Sir Richard Kyghley and David Gamme (*Henry V*, ii., 183, n. 4).

² *Sic* in MS. 13 Nov.

³ Sandwich. *Recte* Dover.

⁶ *Recte* Lambeth.

⁴ Supply 'et.'

⁶ 2 Feb.

⁷ Incorrect. The Parliament to which Strecche is referring, that of 16 March, 1416, was held at Westminster. (*Rot. Parl.*, iv., 70.)

⁸ The Convocation of 1 April, 1416, advanced a former grant making it payable at Midsummer instead of Martinmas (*Concilia*, iii., 377).

⁹ The late Parliament had granted a tenth and a fifteenth, payable at Martinmas. At Henry's express request the present Parliament anticipated this, making the grant payable at Whitsuntide (*Rot. Parl.*, iv., 71).

¹⁰ 23 April.

¹¹ Bohemia.

¹² The main object of Sigismund's visit was to reconcile England and France in the interests of the Council of Constance.

regni huius nobilitatem et ad videndam devocionem et cleri honestatem¹ in ecclesia dei. Qui nobilis imperator a rege nostro receptus erat cum maxima reverencia et honore et in omnium Anglie optimatum comitiva ad London' conductus cum magna solempnitate. Et dictus imperator in palacio regis Henrici fuerat London' cum omnibus suis militibus et servantibus plusquam per tres menses in expensis semper Henrici regis Anglorum.² Et tandem, post nobilissimas regales epipaciones³ et nobilia dona regali munificencia alternatim collata, circa festum nativitatis beate Marie virginis,⁴ nobilis hic imperator apud Doveriam mare cepit et ab Anglia discescit.⁵ Set tamen quando de Cantuaria versus Doveriam equitavit, post caudas equorum suorum multas proiecit sedulas sub hoc modo scriptas : Sigismundus imperator, rex Romanorum, rex Ungarie et Boemie, heres Racie⁶ et cetera, ad stilum suum pertinent. Vale et gaude glorioso cum triumpho, O tu et felix Anglia et benedicta, quia quasi angelica natura gloriosa laude Ihesum adoras. Hanc tibi do laudem quam recto iure mereris.⁷ De quo imperatore quidam Anglicus metrista post hec cicit in eius laudem hos versus qui sequuntur :

Summi iura gerens, illustrans stemate mundum,	}	P
Virtutis nutum ductor ubique sequens.		
Imperio mitis, pax et requies animorum,		
Tutor ovans, regius pes, iubar, umbra, sinus.		
Inde paratus ades, quo profers carmine laudes :		
Sigismunde pie ! prosperitate vale. ⁸		

Istorum ⁱⁱⁱor versuum capitalis littera prima uniuscuiusque dictonis reddunt hoc nomen : Sigismundus imperator pius.⁹

¹ 'honestatatem,' MS. Margin : 'regnicularum.'

² Other chroniclers comment on this, e.g. *Brut*, ii., 381, 559; Usk, p. 130; *Vita*, pp. 75-76; *Southern Chron.*, in *Eng. Hist. Lit.*, p. 278; *Latin Chron.*, in *E.H.R.*, xxix., 511.

³ *For. Accts.*, 52 A, in Wylie, *op. cit.*, iii., 11. 48 Sept.

⁴ *Sic* in MS. Margin : 'anno domini millesimo ccccvij^o (*sic*).'

⁵ ? Rhaetia.

⁷ *Lib. Met.*, p. 141; *Gesta*, p. 93; Usk, p. 130; Capg., *De Illust.* p. 120; Capg., *Chron.* (ed. F. C. Hingeston), p. 314 (an English translation); *Latin Chron.*, in *E.H.R.*, xxix., 510.

⁸ Strecche is the only chronicler to quote these additional verses. They occur in the *Lib. Met.*, p. 142, under the heading 'De Laude Imperatoris per Compilatorem Huius Operis, per Literas Connexas Suorum Nominis, Conditionis et Status.'

⁹ In the MS. this explanation is written at the side of the verses.

cm viij^m. *De nobili viagio domini ducis Excestrie, capitaneus de Harflu, apud Valaunte.*¹ Dominus Thomas dux Excestrie, avunculus Henrici V^{ti} et capitaneus ville de Harflit principalis per regem constitutus post bellum de Achencort, et rege per Calisiam in Angliam reverso, anno regni regis Henrici V^{ti} iii^o a et incarnationis dominice anno m^occcc^oxvij^o ² mensis Marcis circa festum sancti Cutberti,³ cum mille et quadringentis viris armorum et architenencium de Harflet post cenam clanculo discessit et cum suis ad villam de Valaunte, que distat de Harflet triginta miliaria, iugiter properavit et nundinas dicte ville in predam sumpsit et secum duxit in manu forti et sic villam spoliavit.⁴ Cui domino, domum properanti capta preda sua, comes de Armanakis⁵ cum quinquaginta milibus armatorum⁶ non longe a villa antedicta | (f. 268 v.) hostiliter obviavit et ducem cum suis quam cito circuevit et ut omnes se sibi redderent pomposa voce iussit sub tali tyrannica condicione, videlicet quod quilibet generosus ad plenum se redimeret et quilibet sigittarius⁷ dextram manum perderet. Quod dominus dux grave gerens, ad hoc noluit consentire set potius in campo mori voluit quam suos sineret sic turpiter mutulari⁸ et hec publica voce dixit. Ex quibus verbis omnes sui confortati contra hostes suos acriter insurrexerunt et bellare ceperunt. Unde protinus ex parte domini ducis ccc^{ti} Anglicorum in quodam crofto fortuna sinistrante fuerant interfecti. Et ex parte comitis de Armanakis tria milia concito corruerunt. Et sic dei gratia dux cum suis illa vice campum recuperavit et versus Harflet iter arripuit cum suis, preda tamen sua perdita et equis suis universis. Et sic fatigati per viam tota die pedestres ambularunt, quos comes cum suo exercitu a latere semper sequebatur. Et circa horam vesperarum comes iterum in multitudine gravi super ducem repente ruit unde ex utraque parte gravis incepit pugna que usque ad noctem fuit continuata. In hoc tamen conflictu, deo protegente,⁹ nullus ex parte ducis lesus fuerat vel interfectus, set ex parte comitis Armanaci duo milia perierunt. Tunc umbra noctis dominante pars utraque a pugna cessaverunt. In qua nocte dux cum suis habuit consilium in

¹ Valmont.² Recte 1416.³ Sic in MS. 20 March.⁴ V. sup., p. 143 sq.⁵ Bernard, Count of Armagnac.⁶ An absurd exaggeration. 5000 is probably correct (*Gesta*, p. 69; *Lib. Met.*, p. 130).⁷ Sic in MS.⁸ Sic in MS. Read 'mutulari.'⁹ Sic in MS. Read 'protegente.'

quo per baronem de Caru¹ et dominum Iohannem Ienico² fuerat decretum quod licite possent honore salvo versus suum presidium properare quia iam per diem unum et unam noctem cibo et potu caruerunt et in labore pugne tantum fuerant fatigati. Tunc illa nocte versus Harflet dux cum suis super sabulum maris ambulavit. Quod comes dictus considerans, cum suo magno exercitu super ripam maris egra mente semper persequebatur. Et in aurora diei circa solis ortum iuxta Kÿdicaus duci comes tercio bellicosa manu obviavit et Anglos, in litore maris persistentes et fugere non valentes, cum balistis violenter vulneravit. Set comes tandem V milia armatorum de nobilioribus suis de clivo montis ad ducem Excestrie, in zabulo maris persistentem, ut eum cum suis interimeret, crudeliter inmisit. Qui cum superbia descendentes nutu dei firmo pedum gressu caruerunt et sic armati illi per rupes in ripam maris precipites corruerunt. Quorum lapsum Angli contemplantes securibus eos ceciderunt et eorum spolia acceperunt et eos in mari proiecerunt. Et post hec statim de ripa maris contra exercitum comitis Angli ascenderunt et cum hostibus suis ita pugnauerunt quod³ ictuum sonitus ad villam de Harflu per maris comercia tonuerunt et comitem cum suis sic lorum vertere et campum deserere confestim coegerunt. Quod considerantes illi qui fuerant in villa^a de^a Harflet caballos ascen- | (f. 269) dentes exierunt continuo. Et dictum comitem cum suis omni nisu fugientem graviter sunt secuti et in ore gladii multa milia de suo exercitu ceperunt et occiderunt. Et tunc revertentes cum duce suo et capitaneo principali in villam de Harflu cum magna preda et triumpho omnes intraverunt, fotis lesis, omnibus reffectis et refocillatis.

c^m ix^m. *De ij^{da} obsidione de Harflew.* Eodem tamen anno⁴ post hec^a in continenti consilium tocius Francie celeriter ordinavit ut villa de Harflu per terram mareque obsederetur. Unde c^m naves⁵ viris armorum plenas ad dictam villam in nobili apparatu Francigene per mare provexerunt, inter quas IX fuerunt carine⁶ magne valde

¹ Sir Thomas Carew.

² More correctly, Jenico D'Artas. In Leland, *Collect.*, i., 188, he is called a German, but he was probably a Gascon.

³ A superfluous 'quod' deleted here.

⁴ I.e. 1417. *Recte* 1416.

⁵ As an estimation of the total number of ships blockading Harfleur this figure is too low. Cf. *St. Denys* (vi., 12), from which we obtain our most reliable information for this incident.

⁶ Nine Genoese carracks and eight long galleys were sent to the help of the French under the terms of a ten years' agreement with Genoa. Spanish vessels also assisted the French (*Hardyng*, p. 377). (Below, p. 159).

fortes cum aliis vasis nobilibus ad gwrram aptis et decenter preparatis Et eciam per terram excercitum statuerunt in multitudine gravi. Et sic villam dictam fortiter obsederunt per terram et in mari. Et Francigene tam diu villam obsederunt quod inclusi pre nimia fame equos suos comederunt.¹ Set² die quodam altissimo disponente rex Henricus, in Anglia illo anno moram trahens et de Harflet multum cogitans, naute cuidam de Rya³ talia verba dixit: Estne aliquis qui mihi posset de villa mea de Harflu rumores intimare? Longum tempus elabitur ex quo de illa novum quid audiui. Cui nauta quidam dixit: Domine mi rex, burgensis quidam de Rya vobis nuper contulit unum vas parvum, volocissimum tamen et valde gratiosum. Et parvus Iohannes de Rya vas illud nominatur. Si hoc vas cum quinquaginta personis mihi concedere vellitis eciam frumento onustum, ego deo dante infra breve de illa villa rumores vobis reportabo, nam vas illud nuncius vester nuncupatur. Quibus auditis rex protinus vas illud dicto^a naute gratis concessit et frumento onustavit. Tunc ille nauta vas illud cum quinquaginta personis fuerat ingressus et, erectis velis, ad villam de Harflet festinanter navigavit. Quo cum pervenisset et naves multas in mari circa villam invenisset cum vase suo inter rates magnas hinc inde discurrerat navigando sicut lepus inter canes,⁴ portum ville multum optans, cum magno labore et cautela infra muros suum vas tute tandem collocavit et sic manus se persequencium gratia dei evasit et incolas ville sic obsessos a gravi clade per sua victualia refecit et gratiose confortavit. Et villam sic intravit. Set non post multos hos dies dictus nauta in nocte quadam valde tenebrosa vas suum iterato^a de portu ville cautissime deduxit et inter naves multas clanculo fugit navigando⁵ et^a sic rates omnes preterivit et in^a altum pelagus vas suum deduxit. Et in despectum omnium^a vas suum persequencium in vertice mali navicule sue lucernam accendit luminosam versus Angliam gaudenter proper-

¹ Cf. Coll. of Arms, Arundel MS. 48, f. 324v., quoted in *Gesta*, p. 86, n. 1.

² For the following story, *v. sup.*, p. 144. The passage referred to runs: 'non erubescam fateri quin, . . . per astuciam Anglorum deceptos se (the blockading fleet) senserint, cum navem eorum institoriam, armis et victualibus referatam, per medium suarum transire permiserint, quoniam crucem albam in prora, signum Francorum, ferebat; et ut viderunt se periculum evasisse, vexillum crucis rubee ipso loco erexerunt, directe tendentes et libere ad portum prenominatum' (*St. Denys*, vi. 12).

³ Rye.

⁴ Supply 'et.'

⁵ 'navigando,' MS.

ando. Qui cum^a appulsus fuerat, ad regem Anglie properavit et que facta fuerant de se et circa villam de Herflu regi reseravit. | (f. 269v.) Tunc rex Henricus cum omni festinacione possibili dominum Iohannem, fratrem suum, ducem Bedeford' et dominum Ricardum¹ comitem Marchie cum aliis multis ad mare misit in grandi classe, quibus iussit versus Harflet volociter navigare ad dicte ville obsidionem cicius removendam. Quo cum domini antedicti feliciter navigassent c^m rates et carinas² in mari circa villam de Harflu congregatas invenerunt. Quas omnes dicti dux et comes cum nobili sua comitiva mane in aurora nebilosa³ in navali bello expugnarunt, ceperunt, quassarunt et merserunt, et omnes homines in eis inventos ceperunt, merserunt et occiderunt. Et septem carinas⁴ nobilissimas ibidem tunc ceperunt cum aliis navibus in diviciis multis. Quibus omnibus captis et expugnat^{is} vexilla regis Anglie in illis omnibus solempniter fixerunt, cumque solis claritas nebulam abduxisset et dies clara illuxisset, ipsi qui per terram obsidionem observabant, videntes signa regis Anglie in singulis ratibus exaltata, putantes regem ibi fore, discedentes pre timore omnes, relictis rebus suis, fugam inierunt et ville obsidionem segniter dimiserunt. Et domini antedicti cum vij carinis de novo captis et aliis multis navibus in portum Hamonis⁵ feliciter applicuerunt et suas naves in tuto collocarunt, benedictus deus.

c^m x[m]. *De tumba et pictura fundatorum.* Et eodem^a anno quarto Henrici regis quinti et incarnationis domini m^occcc^oxvij^o placuit Iohanni Mukelton',⁶ tunc cellerario suppriori et conventui, toto quod de novo ornarent et depingerent tumbas fundatorum in domo capelari prioratus de Kenilleworda.⁷ Set remota tumba lignea que stetit super sepulcra dictorum fundatorum, tres lapides marmorei ibi apparuerunt ex quibus medium lapidem de conventu quidam erexerunt sub quo Galfridus de

¹ Recte Roger.

² On Bedford's arrival the Genoese galleys, together with the Spanish ships and many balingers, withdrew. The remaining French fighting vessels numbered approximately 100 (A. Giustiniani, *Annali della Repubblica di Genova*, ii., 277).

³ Sic in MS. Read 'nebulosa.'

⁴ Accounts vary as to the number of carracks taken, but four is probably correct.

⁵ Southampton.

⁶ See also *Add. MS.* 35295, f. 263, where it is stated that he succeeded John Wych as cellarer at Kenilworth (temp. Prior Walter Brayles).

⁷ Kenilworth.

Glintona¹ in redolenti poliandro integer quiescit. Quo viso et palpato dictum lapidem super sargosagum ut prius fuerat collocarunt. Et dictam tumbam cum ymaginibus fundatorum solempniter depinxerunt ut ibidem palam possent intueri. De quibus huius operis compiler metrice sic scripsit :

Anno milleno c^m bisque decem minus uno,²
 Anglorum primus rex ens Henricus opimus,
 Tunc de Glintona Galfridus per pia dona,
 Virginis in titulum, condidit ecce locum,
 Condidit ecce locum matri Christi fore sacrum
 Atque prioratum fundaverat, hic sibi gratum
 Canonicos voluit in eo Christo famulari.

Ast illis statuit munera cara dari,³
 Munera cara dari miles statuit probitatis,⁴
 (f. 270). Que rex firmari monuit motu pietatis.⁵
 Tunc, nece preventus, celestia tiro petivit,
 Quem flens conventus cum laudibus hic sepelivit.
 Annis sic iacuit centum bis lustris duodenis,
 Set multis patuit membris sub marmore plenis
 Nobilis Henrici regis modo tempore quinti,
 Anglorum quarto recte regnantis in anno,
 Cilicio tectus non est alius sibi lectus.
 In tumba redolet sordibus atque caret,
 Sordibus ille caret ut Christo sanctificatus
 Integer ille manet in corpore non maculatus.
 Filius⁶ atque nepos⁷ eius sunt hic tumulati.

¹Margin: 'fundator.' The Priory was built and endowed by Geoffrey de Clinton, chamberlain and treasurer of Henry I. For his life, of which little is known, see *D.N.B.*, xi., 93 sq. He is mentioned previously in the *Historia* on ff. 249, 251, 252. It is of interest to note that the verses in his honour on f. 251 also occur, in a slightly different form, on f. 26 of MS. 281 in the library of the Marquess of Salisbury at Hatfield. Art. 1 of the latter is a Latin chronicle from the Creation to 1418. The 1416-18 section is printed by Mr. Kingsford in *E.H.R.*, xxix., 510 sqq.

²I.e. 1119. It is given as 'about 1122' in *Monast.*, vi., 219, and 'before 1126' in *D.N.B.*, xi., 93. ³See *Monasticon*, vi., 220 sq.

⁴'Que rex' occurs as a catchword at the foot of f. 269 v. (end of quire).

⁵For the "Carta regis Henrici Primi, donatorum concessionibus recitans et confirmans," see *Ibid.*, p. 223. Henry I gave the church of Stoneley to Kenilworth Priory.

⁶Geoffrey. He confirmed his father's donations and made numerous additions (*Ibid.*, 221, *Num.* iv.; Dugdale, *Warw.*, p. 157). He is called 'iunior filius Galfridi fundatoris' in *Add. MS.* 35295, f. 249, where it is stated that he died in Feb., 1178, and was buried 'in domo capelari de Kenill,' on his father's right hand. See also *Ibid.*, f. 252.

⁷Henry de Clinton. For his charter see *Monast.*, vi., 222, *Num.* v. 'Et anno octavo (sic) regis Henrici tertii Henricus de Glyntona . . . obiit

Christus servet eos ut celo sint venerati.
 Hiis tribus infatis et honeste contumulatis
 Exequiis gratis sub mortis cuspidē stratis,
 Ius patronatus clare successit eorum
 Regibus Anglorum simul et castri dominatus.
 Sic modo fundator rex est hic et feofator.
 Mundi salvator nostri regis sit amator,
 Eius protector sit proles virginis alma,
 Et decus et rector pro pietate sua,
 Pro pietate sua sit victor belligerorum.¹
 Iura tuendo sua rex et dux regnet eorum,
 Non lateat te res hos cernens si bene penses.
 Hic duo sunt patres nati duo cum nisi sint tres,
 Vernans matris flos absolvat nunc deus illos.
 Amen corde bono nunc roget omnis homo,
 Hoc reget² omnis homo quod non sit eis curtiāmen³
 Set sine fine domo Christi maneant simul Amen.
 Et nos post mortem sanctorum sumere sortem
 Concedat dominus qui condidit omnia solus.
 Ipsi nunc sit honor et gloria, lausque perhennis,
 Cuius fas et amor crescat in mente Iohannis.
 Peccantis misere deus alme mei miserere,
 Crimina condona multiplicaque bona Amen.

(f. 270v.) c^m xj^[m]. *De primo progressu regis Henrici V^{ti} in Normanniam et de obsidione ville de Harflu.* Anno incarnationis dominice m^occcc^oxviii^o⁴ regni vero regis Henrici V^{ti} quinto incipiente, mense Maii circa festum sancti Iohannis ante portam latinam,⁵ rex Henricus naves suas preperaverat et^a in portu de Portesmouth⁷ eas in grandi classe collocaverat, omnibus eciam aliis suis necessariis promptis et paratis. Cum excellenti exercitu gentis sue versus neutriam,⁶ erectis velis, nobiliter maria sulcavit et in brevi tempore, vento flante, rex incol[u]mis cum omnibus suis ad villam de Thok⁷ in Normannia applicuit rex et terram intravit. Et dictam villam et eius castellum⁸

sine here (*sic*) ut quidam putant, iij^o Kalendis Novembris et cum avo et patre suo in domo capelari canonicorum sepelitur . . . anno incarn^o domini m^occc^oxxv^o. (*Add. MS. 35295, f. 251v.*). He was buried on the left of his grandfather (*Ibid.*, f. 252).

¹ 'belligerorum,' MS.

² *Sic* in MS.

³ *Sic* in MS. Read 'certamen.'

⁴ *Recte* 1417.

⁵ 6 May.

⁶ *Sic* in MS. Read 'Neustriam.'

⁷ Touques. He landed on 1 Aug.

⁸ The castle of Bonneville, one mile from Touques, referred to by most of the English chroniclers as 'Touques castle.'

cito expugnavit, cepit et sue dispositioni mancipavit et ad obsidionem ville Sancti Salvatoris ¹ post hoc properavit, quam eciam cito cepit et sue custodie commendavit. Et ad villam de Cadamo ² rex accelerans sua ibidem erexit tentoria et dictam villam undique rex obsedit. Set abathiam Sancti Stephani, prope ville muros situatam, quam rex Willelmus conquestor Anglie fundaverat et in ea tumulatur, rex primo devicit et villam postea infra breve tempus cepit rex et sue subdidit dispositioni et capitaneum ³ in ea una cum custodibus assignavit. Et ad obsidionem ville de Valoys ⁴ rex se et suos ordinavit, quam villam de facili non obtinuit. Set per processum tamen temporis, insultus ad eam faciens, sue tandem ^a rex deflexit voluntati. Medio tamen tempore ville de Valoys obsidione durante, ⁵ rex Henricus fratrem suum dominum Unfridum ducem Gloucestr' ad villam de Chirburgh ⁶ assignavit ut eam obsederet et expugnaret. Et dominum Ricardum comitem Warwiche misit cum suis rex ad castellum de Dounfront ⁷ ut illud caperet et castigaret. Et dominum Thomam ducem Clarencie, fratrem suum, cum suis ire rex constituit ad abathiam de Bekherlwynn ⁸ in Normannia et ad castellum de Harcourt, que sunt duo loca nimium fortia et ad lucrandum nociva et non longe inter se distancia, ut ea dux obsederet et manu bellica oppugnaret. Verumtamen obsidione durante circa dicta loca in die sancto pasche, ⁹ ob festi reverenciam, dominus dux Clarencie ad ecclesiam quandam parochialem prope sitam devote transsivit ¹⁰ ad audienda divina et sacramenta percipienda christianorum more. Quod considerans malivulus quidam ^a et infaustus in dicta existens abathia, dum ab ecclesia dux rediret versus sua tentoria, lapidem grandem ex falarica cum impetu emisit ad dominum ducem perimendum. Set dei gratia protegente indempnis dux evasit. Set illud opus nepharium dux ferens indigne, post illum traditorem in abathiam misit ut ad ducem graviter commotum foras mox veniret. Quem emissum coram omni populo in alto patibulo dux suspendi iussit. Post

¹ St. Sauveur le Vicomte, which capitulated to Gloucester on 25 March.

² Caen.

³ Gilbert Umfraville.

⁴ Falaise.

⁵ Recte from Caen (*Gesta*, p. 122; *Norm. Chron.* in *Gesta*, p. 182; Wylie, *op. cit.*, iii. 72).

⁶ Cherbourg.

⁷ Domfront.

⁸ Bec Hellouin.

⁹ Easter Day, 1418, was 27 March. The Abbey of Bec Hellouin yielded on 4 May, 1418 (*Chronique du Bec*, ed. A. Porée, p. 86).

¹⁰ Sic in MS.

hec vero infra tempus breve dictum castrum cum abathia dux cepit et Regis Anglie subdidit.¹ | (f. 271).

[The remaining portion of c^mxj^m, the whole of c^mxij^m, and the earlier portion of c^mxiiij^m are lacking.]

[c^m xiiij^m (contd.).] Verumtamen unum quid fortunatum tunc accidit Henrico regi nostro dicta durante obsidione.² Nam die quodam rex perrexit ad tentorium comitis sui Sarum³ causa secum secrecius in certis communicandi et, dum rex in comitis tentorio confabulando staret et ad postem tentorii principalem rex capud suum declinaret, de villa quidam falaricator lapidem emisit et postem tentorii ubi rex tunc steterat, capite regis in partem flexso, in faculas dictus lapis contrivit et illa vice dei gratia indemnis rex evasit. Tunc rex deo salvatori suo gratias gratis dedit et tentorium sine tumultu ut prius erat erigi rex precepit. Qui rex post hec dicte ville insultus magnos fecit et ipsam cito expugnavit, cepit et fideli custodie mancipavit. Et rex post ville capcionem octo falaricatos suspendit in patibulo et nonum, ex rogatu cuiusdam cardinalis,⁴ rex commisit carceri sempiterno.

c^m xiiij^m. *Obsidio ville de Ponte Largo*.⁵ Laudabili villa de Loveres⁶ ut premittitur per obsidionem capta, rex cum suo exercitu ad obsidionem ville de Pountlarge in decenti apparatu regaliter properavit. Que villa fortis est et nobiliter murata et super ripam aque de Sequana situatur in parte una et castellum eiusdem ville in altera parte predictae aque solempniter collocatur cum forti ponte mediante super aquam antedictam inter villam et castellum, ab uno gurgitis profunde mirabili arte erecto et edificato et ad gwrras apto, ita quod pippis nulla illac poterit navigare nec ullus transitus ibi valet cuiquam patere ad antedictam villam nisi per licenciam dictorum pontis et castelli. Quo cum rex Henricus pervenisset, situ loci considerato, tentoria sua fixit et ex parte castelli rex villam fortiter obsedit et eidem omni die insultus multos dedit. Et dictam villam cum eius castello infra xv dies⁷ rex cepit et

¹ Supply 'voluntati.'

² I.e. during the siege of Louviers.

³ Thos. Montagu, Earl of Salisbury.

⁴ Cardinal Orsini, *v. sup.*, p. 145.

⁵ Pont de l'Arche.

⁶ Louviers.

⁷ Incorrect. Pont de l'Arche capitulated on 20 July, 1418, after a siege of approximately 23 days (*Gesta*, p. 123; *Tit. Liv.*, p. 60). *Gesta* (*loc. cit.*) states in reference to the siege: 'post multa tractatus colloquia similiter est conclusum, quod nisi ante xv. dierum terminum per opportuna subventionis auxilia obsidionis removeretur anxietas, tam oppidum quam castellum nobilitas regia conciperet conquestum.'

expugnavit in multo tamen discrimine nobilium personarum. Nam dicta obsidione per regem facta, fixa et firmata, comes de Kÿma, nomine Gilbertus de Umfervilla,¹ ante fores castelli maximum opus et valde forte construxit et perfecit, quod in nostra lingua Bulewerkis nominatur, quod in latina lingua sonat ut existimo opus bellicum, ubi comes antedictus cum octoginta personis audacter expectavit et armorum eius signum super telam prope castelli portas erexit et in terram fixit ut obsessos infra castellum exire cicius provocaret. Quod considerans quidam Scoticus, stipendiarius ville, portas castelli ascendit cito, taliter vociferando in lingua anglicana : Quis ibi, quis dominus huius operis ? Estne ibi aliquis generosus ? Cui comes antedictus confestim respondit : Quis tu qui interrogas ? Cui Scoticus ait : Si amicus fueris comitis de Kÿma dicatis ei quod illud signum povonis² sue ibi fixum citra horam vesperarum in castellum istud captum erit in vestrum dedicus et gravamen cum manu bellicosa. Cui comes ita dixit : Sic fiat in nomine Patris. Et ego deum testem | (f. 271v.) invoco hic presens ego prestolabor, si fortuna dederit meum signum defendendo. Tunc, ut Scoticus predixit, circa horam vesperarum quinque milia armatorum ad castelli portam exierunt, contra quos cum suis paucis comes insurexit, sagittis illos terrebrando et aliis armis invadendo quod in castellum omnes una retrocedere penitus coegit. Tunc porta castelli pendula ad humum pressa fuit et sic ex utraque parte per cancellos portule tirones pugnaverunt, multis captis de Francigenis, aliis stratis et interfectis. Comes vero cum victoria tandem rediit ad locum suum ubi prius fuerat, invitis emulis suis, et humum suam ad placitum post hoc conservabat in tuicione militari.

c^m xv^[m]. *De clamore rusticorum.* Durante namque obsidione dicte ville^a de Ponte Largo multitudo rusticorum de patria³ in numero copioso ad alteram partem aque de Sequana omni nocte contra Anglos tumultu horribili conclamarunt ut Anglici domum irent et regem et exercitum multum infestarunt. Quo tumultu rex, graviter commotus, nuncium misit dominum Iohannem de Cornubia,⁴ nobilem suum militem, ad castelli castellanum. Quo cum regis eques pervenisset, ad portam

¹ Gilbert Umfraville, Earl of Kyme.

² Sic in MS.

³ They were under the command of the Lord of Chastellux. (H. P. C. Chestellux, *Histoire généalogique de la Maison de Chastellux*, p. 83.) Wylie, *op. cit.*, iii., 116.

⁴ Sir John Cornwall.

pulsans clamitavit, cui primo^a quidam baro, dominus Iohannes de Grevilla,¹ pulsanti sic ressondit :² Quis es tu et quem queris ? Cui miles : Ego nuncius regis Anglie, missus ad vestrum^a castellanum cui rex noster misit et^a mandavit ut illos rusticos tota nocte conclamantes et exercitum suum sic inquietantes celerius compesceret et castigaret. Et vos ipsi, si honorem affectetis, armata manu sine tumultu et clamore in campum equitatis ubi simul experiemur quis sit dedecoris sine laude dignus in conflictu militari et non in rusticorum tumultu et clamore. Cui dominus de Grevilla ita est locutus : Non est nobis posse hos villanos ut tacerent de facili cohibere, ideo, domine, recedatis et noli nos vexare. Cui Iohannes de Cornubia tale responsum dedit : Iam palam concipio quod hii rustici vobis quodommodo³ dominantur, cum illos non audetis castigare. Set iam, quia non curatis dictos ribaldos castigare, nos infra breve tempus illos docebimus talem fascessiam quod semper postea penitebunt quod contra nos aliquam vocem offensionis umquam emiserunt. Ad quod verbum dominus de^a Grevilla corde gravi militi sic^a respondit : Hoc nunquam erit, ut ego spero, in vestra potestate. Ad⁴ quem Iohannes de Cornubia talia loquebatur : Tu es dominus in hac plaga, dominam pulcram habens in uxorem, ad cuius capitis ornamenta ego tecum convadeo duo milia coronarum sub fide militari si perdidero fideliter tibi persolvendarum, ita quod tu sub mea stipulacione equum cum cella aurea eiusdem valoris mihi revadeas si tu perdas sub similis fidei sacramento mihi persolvendum, quod infra xv dies⁵ ex altera parte Sequane vobis et illis rusticis rex noster dominabitur, sicut modo in ista parte | (f. 272) dominatur.⁶ Promitto, Grevilla dixit, sub fide militari.

^{cm} xvj[^m]. *Consilium regis Henrici V^{ti}*. Tunc dominus Iohannes de Cornubia, verso loro, ad regis tentoria inpiger processit et omnia dicta et promissa inter se et dominum de Grevilla ut predicatur Henrico regi seriatim intimavit. Hiis rex auditis, consilio suo convocato, cum modesto spiritu rex prorupit in hec verba : Domini, ut mihi videtur in

¹ Jean Malet, Sire de Gravelle, captain of Pont de l'Arche.

² *Sic* in MS.

³ *Sic* in MS.

⁴ For the following story, *v. sup.*, p. 144.

⁵ *V. sup.*, p. 163, n. 7.

⁶ 'Gravelle, je vous afferme sur ma foy que demain malgré vous et voz aidans passeray l'eau de Seine, et se je passe, vous me donnerez le meilleur coursier que vous avez, et se je ne le passe, je vous donneray mon chapel d'acier, lequel je vous feray valoir cinq cens nobles d'or' (*Monstr.*, iii., 276).

hoc opere iam promisso mora trahit periculum. Nam in quanto iam tardamus inimici nostri se in tanto contra nos in armis validius ^a sperabunt. Quapropter vobis consulo vestras scafas et naviculas, quantas habere potestis, simul congregate et in utraque parte pontis huius ville in fluminis ripa caute collocentur et, cum mane in castris meis vobis signum monstravero in quodam campanili, in vasis vestris cum armatis et sagittariis vestris ad alteram partem aque in nomine dei ^a et sancti Georgii velociter navigetis et, quam cito deus dederit, super hostes vestros terram ascendatis viriliter insultando. Igitur hiis omnibus prout rex iusserat dispositis, prout et paratis, rex Henricus ipsa die, valde mane circa solis ortum, ut rex promisit, lucernam accendit in quodam campanili luminosam valde ut signum suis notabile daret aquam transfretandi. Quod omnes sui concernentes ad quinque milia ¹ hominum ² ad vasa sua festinarunt et ad aliam partem aque grata mente navigarunt ex utraque parte ville, ³ prout eis iussum fuerat, omnia perfecerunt. Contra quos incontinenti quinquaginta milia armatorum ⁴ in ripa fluminis occurrerunt, set tandem per Christi gratiam Anglici terram ascenderunt in multo tamen discrimine personarum. Et cum terram attigissent sigittarum ⁵ telis ita Normannos terruerunt quod subsidio fuge omnes simul se dederunt et ad villam veloci cursu redierunt et, clausis portis, post hec foras suas fores exire non auderunt. Et illi rustici supradicti, prius garuli et clamosi, pre timore Anglicorum in patriam confugerunt et nunquam post hec contra Anglos nocivas voces ediderunt. Hiis igitur sub triumpho dei gratia viriliter peractis, rex immensas deo nostro gratias gratis solvit. Et dominus Iohannes de Cornubia, miles nobilis antedictus, ante locum ad quem fugerat dominus Iohannes de Grevilla in decenti armorum apparatu palam equitavit. Cui taliter clamitavit in gallicorum lingua: Grevile, Grevile, respice iam et considera qualiter nunc hic equitat Iohannes de Cornubia. Considera etiam quomodo rex noster dominatur in ista parte de Sequana, laudetur dei potencia. Grevile, dico, pactum serva. Equum meum ut spoppondisti ⁶ mihi manda, phaleratum cum freno et cella nobiliter deauratis. Nam si bene recolis non obstante tua pompa perdidisti tua vadimonia. Tunc dictus dominus de Grevilla caballum misit ad valorem ut promisit domino Iohanni | (f. 272v.) de Cornubia.

¹ Cf. *Monstrelet*, iii. 277.

² ? Supply 'et.'

³ Sic in MS.

^a 'hominibus,' MS.

⁴ See note 1 above.

⁶ Sic in MS.

Verumtamen in lobore¹ gravi infra xv dies² hiis sic factis et expeditis castellum se regi reddidit et villa eciam reddita fuit et redempta ad regis voluntatem cum omnibus existentibus in illa. Tunc huius ville rex capitaneum constituit dominum ducem Excestr' et eam subdidit eius gubernacioni. Et rex villam tunc intravit in nobili apparatu. Cuius ville obsidione facta et finita exercitus regis cum eius³ cariagio per medium castelli et ville vicos nobiliter pertranssivit⁴ versus obsidionem Rotomagensis⁵ civitatis. Set pons ille nobilis inter castellum et villam constructus, gravi pondere falaricarum domini regis Henrici pressus et quassatus, pars quedam in aquam est collapsa. Quem pontem rex suis sumptibus in gradum pristinum mox redegit et forcius reformavit.

c^m xvij^[m]. *Missio ducis Excestr'*. Obsidione nobilis ville de Ponte Largo facta et finita, rex Henricus V^{tus}, anno V^{to} regni sui, ducem Excestr' ad civitatem Rotomagum in Normannia in nobili comitiva destinavit ut situm sciret civitatis et illam in giro caute consideraret ut in muris, turribus et fossatis cum alio eius apparatu in quantum posset intus et exterius. Ad quam civitatem cum dux dictus pervenisset admirans circumspexit, nam suburbium totum ad solum vidit coequatum, quia cives huius civitatis suburbium illud prostraverunt, ne suis emulis tutamen daret⁶ sive protectionem. Unam insuper abathiam sancti Iacobi⁵ edificatam in suburbio cives destruxerunt cum septem aliis ecclesiis parochialibus,⁶ in honorem sancti Hillarii et aliorum sanctorum diversorum antiquitus dedicatis. Et omne meremium ecclesiarum dictarum et domorum in civitatem detulerunt et omnes sepes, tribulos et vepres in circuitu civitatis igni combusserunt. Consideravit eciam dictam civitatem ad bellum prontam, munitissimam et undique armatam. Porro in omni spacio super murum civitatis inter turres una magna falarica fuerat locata, presto ad sagittandum vel lapides emittendos. Insuper dux predictus sagaciter consideravit foveam urbis profundam himis et inundatam et in parte eius exteriori cuniculatam et subfossam gravem valde ad

¹ Sic in MS.

² V. sup., p. 163, n. 7.

³ Sic in MS.

⁴ Rouen.

⁵ The Abbey of St. Gervais, to the N.W. of the Porte Cauchoise.

⁶ Eight are given in *Archeol.*, xxi., 50. Strecche's account of the siege of Rouen corresponds almost exactly with the poem as it occurs in *Archeol.*, xxi., xxii.

expugnandum et pedicis ferreis stratam ad hominum plantas nequiter perforandas. Hiis igitur plene consideratis, dux nobilis antedictus duos misit caduciatores ad totam civitatem, volens scire an in urbe congregati et commorantes Henrico regi gratis vellent obtemperare reddendo sibi civitatem vel se defendendo, eius spernens¹ iussa belando repugnare. Ad que interrogata ipsi de civitate responsum non dederunt set cito in manu forti mulites² multi superbo corde per portam quamdam exierunt et cum duce dicto acriter pugnaverunt. Et falaricarum iactus in grandi strepitu in ducem undique emiserunt in non modicum discrimenis³ partis utriusque, nam in illo conflictu multi lesi corruerunt. Set tandem, deo dante, dux cum suis^a in hostes suos ita ruit quod omnes Rotomagenses | (f. 273) in civitatem coegit concito reintrare. Quibus in civitatem retrocessis, dux mox lorum suum vertit et ad regem, in Ponte Largo existentem, absque mora equitavit. Omnia facta, considerata et conspecta circa dictam urbem dux regi denudavit, unde rex admirans taliter est exorsus: Si vixero deo duce infra triduum egomet illuc pergam et eos aliter visitabo.⁴ Nam dux Clarencie de obsidione castelli de Harecort et Bekherlewynn⁵ regi ad Pontem Largum tunc temporis advenit et dominus dux Glovernie post capcionem ville de^a Chirburgh⁶ ad regem eciam venit. Et in eodem loco alternatim de perpetratis in Christo congaudebant, qui regibus dat salutem.

c^m xviii^[m]. *De obsidione civitatis Rotomagi per Henricum regem V^{um}*. Rex Henricus quintus anno V^{to}⁷ regni sui et incarnationis dominice, anno m^occcc^mxviii^o, feria sexta ante festum sancti Petri quod dicitur^a advincula⁸, cum ducibus, comitibus, baronibus, militibus et exercitu suo universo in gravi bellico, apparatu versus civitatem Rotomagi in nomine Ihesu ad eius obsidionem iter suum sumpsit et non longe ab illa urbe pro tempore tentoria sua fixit. Set in crastino in die sabbati in exercitu rex fecit publice proclamari quod quilibet dominus cum suis omnibus in circuitu civitatis tentoria sua figeret et^a locaret, urbis obsidionem iugiter inchoando, et domini principales ante quinque urbis portas precipue loca sua collocarent, eligerent

¹ 'spernans,' MS.

² Sic in MS.

³ Sic in MS.

⁴ This speech does not occur in the poem.

⁵ Bec Hellouin.

⁶ 22 Aug., 1418.

⁷ Recte 'anno vj^o.' Henry arrived before Rouen on 29 July.

⁸ Ad Vincula (1 Aug.).

et pararent. Verumtamen rex cum suis locum sumpsit in parte civitatis orientali in domo^a cuiusdam Cartusie¹ et ibi se et suos disposuit prestolari. Et dominus dux Clarencie in parte urbis occidentali in quadam abathia nuper devastata,² ante portam le Causes³ nominatam, sua tentoria fixit. Et dominus dux Gloucest' cum nobili suo retinemento prope portam sancti Hillarii sub gravi periculo suum elegit locum audacter ibi expectando discrimina bellicosa. Et dominus dux Excestrie ante portam de Lavise⁴ illius civitatis suam caute statuit mansionem illam portam iugiter obsedendo. Necnon comes de Huntýngdon⁵ ante portam de la Pount de Sene⁶ dicte urbis persistebat diram gwerram omni die cum hostibus committendo. Ac etiam dominus comes Warwých' Ricardus, postquam castellum de Donfrount⁷ expugnasset et villam de Caldebekis⁸ regi Henrico per iuramentum fedelitatis subdidisset sic ut regea classis per eam tute posset navigando preterire, ad obsidionem Rotomagi civitatis tunc comes ipse ante portam le Martevile⁹ dicte civitatis, erectis tentoriis suis, decrevit permanere in aliorum optimatum nobili comitiva ut inclusos vi et armis impediret per illam viam preterire. Et alii insuper domini, magnates, comites, barones et milites unusquisque in suo gradu in civitatis circuitu, erectis tentoriis, se et suos simili modo collocarunt, eventus gwerre sine metu prestolantes | (f. 273v.) nobilem civitatem nobiliter expugnando. Tunc post hec per Sequanam classis applicuit regia ad urbem iam dictam in navium magnarum multitudine copiosa. Et sic obsessa fuit nobilis civitas in gurgite et in terra. Set quando regia classis ad civitatem fuerat appulsa, rex confestim magnam catenam ferream fecit fabricari et super aquam de Sequana a ripa ad ripam in ingentibus stipitibus sive postibus rex catenam statuit firmiter colligari, extendi et firmari ita ut nulla pippis hanc catenam versus civitatem posset preterire.¹⁰ Et non longe a dicta catena super eandem aquam

¹ The Charterhouse of Notre Dame de la Rose.

² The Abbey of St. Gervais.

³ Porte Cauchoise.

⁴ Porte Beauvoisine.

⁵ John, Earl of Huntingdon.

⁶ Porte du Pont.

⁷ Surrendered 22 July (*Tit. Liv.*, p. 51).

⁸ Caudebec, which dominated the river and was in a position to prevent supplies being brought from Harfleur to Rouen. It agreed on 9 Sept., 1418 (1) to share the fate of Rouen; (2) not to interfere with English shipping (*Rym.*, ix., 620).

⁹ Porte Martinville.

¹⁰ Further details concerning this chain occur in *Monstr.*, iii., 284.

miro ingenio meabilem pontem¹ rex construxit et ordinavit per quem pedestres et equestres eciam si eis placuerit libere possent convenire, pergere,² similiter equitare absque metu vel tremore durante dicte civitatis firma obsidione.

c[m] xix^m. *De nobilitate civitatis Rotomagi et illius castelli.* Verumtamen quando civitas Rotomag' primo fuerat obsessa, huius urbis Ewido le Butuler³ principalis fuerat capitaneus, sub se habens ad quinque portas civitatis quinque barones capitaneos⁴ per se deputatos quorum cuilibet decem milia armatorum⁵ fuerant specialiter deputata in defencionem huius preclare civitatis. Et sic in obsidione huius urbis prima infra civitatem cccc^{ta} milia⁶ virorum, feminarum et parvulorum cum valitudinariis fuerant conunerata,⁷ quorum quidam cotidie in manu forti ad urbis portas exierunt et cum nostris Angligenis fortiter pugnaverunt. Quidam eciam equestres in magna pompa cum caballis in campos palam equitarunt et rabide cursu iterato in urbem ad suum libitum redierunt. Quidam tamen sagittis obviando hunc ludum abhorruerunt. Quorum ferocitatem et superbiam rex Henricus considerans, foviam magnam et tumulatam rex precepit fieri⁸ in circuitu tocius civitatis et sepem superponi rex iussit cum sudibus et palis in fossate superficie fixis firmiter et connexis quam equites nec quaquam possent preterire. Pedestres tamen postea in nobili armorum apparatu de civitate frequenter exierunt, quibus Angli ad manum semper vi armata obviaverunt unde multi ex parte utraque multociens ceciderunt, nunc ex iactu tragulorum nunc ex ictibus sagittarum violenter occuberunt. Et sic^a unusquisque dominus, duces, comites et barones in sua custodia ad includendam civitatem iugiter laborarunt. In huius urbis obsidione rex Anglie naves non habuit⁹ ut affectavit¹⁰ ex altera parte pontis Rotomag' civitatis eapropter rex duas rates ex aqua trahi

¹ Pont St. Georges.

² Supply 'et.'

³ Guy le Bouteiller.

⁴ Six are named in *Archeol.*, xxi., p. 58.

⁵ *Ibid.*, 59. But five thousand in H. Huscher, *John Page's Siege of Rouen*, p. 152, and J. Gairdner, *Hist. Collections of a London Citizen*, p. 14. Ten thousand is obviously an exaggeration.

⁶ 'Unto four hundred thewsande and ten' (*Archeol.*, xxi., 59). 'iij ccc. m^l and ten' (Huscher, Gairdner, *loc. cit.*).

⁷ ? Sic in MS. Read 'connumerata.'

⁸ The making of this ditch was superintended by Sir Robert Babthorp (*Archeol.*, xxi., 61).

⁹ This refers only to the upper reaches of the river, *v. sup.*, p. 141.

¹⁰ Supply 'et.'

iussit, arte ingeniosa, et per terram ultra montem iuxta civitatem illas traxit super trudas, velis tensis, per duo miliaria. Et ex altera parte pontis civitatis in Sequane flumine concito naves ^a collocavit ut magis noceret civitati per aquam tunc obsesse. Tunc infra dictam civitatem rumores cotidie crebrescebant quod dux Burgundie ¹ cum multis milibus armatorum infra tempus breve defensaret civitatem | (f. 274) et quod cum rege nostro bellando dimicaret, unde civitas grandi pulsu campanorum iugiter iubilabat, adventum et presidium dicti ducis usque ad festum natalis domini in dies prestolando. Set in hoc in suo desiderio fraudati fuerunt. Preterea die ultimo mensis Decembris milicia tota civitatis cum maiore, burgensibus et urbis cuncta communitate simul ad consilium convenerunt quomodo cum rege Anglorum Henrico pro pace et civitatis redditione melius tractarent. Unde in nocte circum-sicionis domini ² ad omnem portam civitatis miles quidam Gallicus ad infra clamitavit. Set non erat qui clamanti responderet nisi tamen ad portam Pontis de Seyne quam comes Huntýngdonie observabat. Miles quidam dixit : Quis tu qui clamas ? Quid iam aptas ? Cui clamans ait : Estne miles ibi qui nostram linguam novit ? Cui quidam sic respondit : Ego miles in vestra loquens lingua et nomen meum Gilbertus de Grevilla. ³ Cui clamans, multum gaudens, ita est exorsus : Vos estis miles de stipite antiqua et veteri sanguine Normannorum. ⁴ Nunc nos omnes unan[im]iter vos imploramus quatinus iam pro parte nostra penes regem vestrum instare vellitis et alios dominos, duces, comites et barones ut certe persone de hac civitate venire possent sub gratia ad regis Anglie presenciam pro pace et huius urbis dispositione celeriter tractature. Cui comes de Kýma antedictus taliter respondit : Ego velle vestrum regi nostro libenter intimabo. Qui comes inde ^a perrexit et voluntatem Gallorum regi nostro per seriem detexit, que peticio Henrico regi non displicuit nec magnatibus suis. Unde rex ex civitate xij personas assignavit ad eius presenciam in crastino venire, videlicet iiij^{or} milites, iiij^{or} clericos et iiij^{or} burgenses, quos in crastino comes de Kýma antedictus ad regis nostri presenciam conduxit. Et

¹ John, Duke of Burgundy.

² 1 Jan.

³ *Sic.* In the MS. the first three letters are blurred and do not fill the space allotted to them. Has 'Umfer(villa)' been erased and 'Gre(villa)' substituted ? The former is correct.

⁴ Umfraville's family came originally from Amfreville in the Cotentin.

eis simul dixit : Domini reverendi, videatis quomodo caute loquimini in presencia regis nostri ne forte in verbo offendatis, quia cum tali principe nunquam communicastis. Qui xij persone, cum coram rege nostro convenissent, ad terram ceciderunt et, flexis genibus, madido vultu, voce simplici, humiliter regi supplicarunt ut ipse pro Christi pietate populo in civitate incluso parcere vellet et misereri, et precipue illis qui extra muros civitatis in fossatis pestifera fame perierunt. Ad quod verbum modeste rex respondit : Quis eos foras expulit et in foviam fecit ire ? Nam ibi vlgus multum videbatur pro fame expirare et multas eciam mulieres cum ubera sugentibus ibi tristi fame et frigore interire ob defectum victus, et quod dicere est dolendum communitas infra urbem clausa equos macros, catos, canes, mures et ratones care emptos¹ comederunt. Set hii xij nuncii antedicti sub compendio coram rege, verba sua componentes, a rege Henrico gratiam tandem tantam impetrarunt ut cum eius consilio in crastino communicarent quomodo se et civitatem Henrico regi submitterent et quid darent pro offensa civium et civitatis. Et a presencia regis protunc recesserunt² | (f. 274v.).

c^m xx^m. Tunc rex Henricus duo tentoria ante portam sancti Hillarii celeriter erigi mandavit quo Anglici possent cum Normannicis ad tractandum convenire. Sic rex Henricus pro parte sua ad tractandum et consulendum comitem Warwyc', comitem Sarum, dominum Fihuwe³ et dominum Walterum de Hungerford misit et assignavit.⁴ Et pro parte civitatis xij docti et disertii similiter convenerunt qui cum regis nostri consilio per quindenam iugiter de pace et concordia ut premititur tractaverunt. Finem tamen optatum protunc inter se non habuerunt nam consilium regis Anglie pro parte sua grandia postularunt et illi de civitate pauca protulerunt. Et sic discordes illa vice ab invicem discesserunt, tentoriis extirpatis et remotis. Illi tamen de civitate usque mediam noctem ab Anglis treugas impetrarunt et⁵ urbem intraverunt. Tunc regis Anglie consilium ad presensiam eius properavit et que

¹ 'ēmp̄tos,' MS.

² Margin : 'c^m xx^m.'

³ Henry, Lord Fitzhugh.

⁴ Seven commissioners were appointed, the remaining three being Sir John Robsart, Gilbert Umfraville and João de Vasques of Almada (*Rym.*, ix., 664). Only four are given in the poem ('by name y can nomo record,' *Archeol.*, xxii., 372).

⁵ The reason for this is given in L. Puisieux, *Siège et Prise de Rouen par les Anglais, 1418-19*, p. 174, n. 2.

facta et dicta fuerant per singula regi retulerunt. Post hec cum ^a dicti nuncii qui cum Anglis prius tractaverant in urbem revenissent, toto wlgō ad consilium convocato cum dominis et bugensibus,¹ quomodo in tractando cum Angligenis ipsi discordantes ab invicem recesserunt et cetera que facta et dicta fuerant dictis dominis et universis in urbe constitutis palam publicarunt. Quibus wulgus urbis mox respondit: Ut quid ad consilium modo convocastis nos ^a? Unum vidimus ex duobus in hac parte eligendum, aut hic in urbe fame peribimus vel ad regis Anglie voluntatem civitatem hanc sursum coreddemus. Vos potentes pro vestris divitiis tempus prorogatis et de nobis simplicibus fame et siti pereuntibus in nullo curatis. Tunc totum wlgus ante mediam noctem ad portam sancti Hilarii alta voce eiulando clamitavit ut aliquis dominus vel generosus cum eis loqui vellet. Quibus miles quidam² ex parte regis Anglie extra dictam portam persistens clamantibus respondit: Quid vultis? Quid sic conclamatis? Qui omnes militi responderunt: Obsecramus domine ut instare vellitis pro nobis penes dominum ducem Gloucestr' ut regem Anglie pro nobis roget, quod ex sua gratia speciali ad eius iterum presensiam quidam de nostris possent convenire pro eius pace in posterum obtinenda et regis Anglie voluntati gratiose, quantum in nobis est, nos omnes suppliciter submittemus. Quod cum Henrico regi Anglie nobilissimo per fratrem suum ducem Glovernie fuerat intimatum, rex de sua gratia novum eis tractatum dedit et concessit. Et tunc Archiepiscopus Cantuar',³ agnoscens velle regis ad ipsum cito properavit ut cum clero dicte civitatis de pace finali tractare posset concito impetravit.⁴ Porro inter clerum civitatis et eius populum pacis finalis et concordie hec fuit conclusio, rege Henrico annuente cum suo consilio, quod domini et communitas urbis Rotomag' ad regem mitterent Francorum et ad ducem Burgundie eis fideliter certificando de inclusorum dispendio et miseria civitatis et quod nisi infra iiij^{or} dies succursum haberent et defensionem,⁵ Anglorum regi sursum redderent civitatem cum ^a castello ^a et eiusdem regis ligii et fideles fierent in tempore futuro, et insuper quod regi Anglorum solverent | (f. 275) pro castelli et urbis redemptione lxxx^{ta} milia solverent coronarum⁶ et castellum de

¹ Sic in MS.² Sir John Robsart (*Archeol.*, xxii., 376).³ Henry Chichele.⁴ Sic in MS.⁵ Incorrect. After 4 days negotiations 8 days respite was allowed (*Ibid.*, 378; Huscher, pp. 193, 194; Gairdner, p. 40).⁶ This should be £50,000 (= 300,000 scutes.) (*Archeol.*, *loc. cit.*; Huscher, p. 194; Gairdner, *loc. cit.*)

novo super aquam Sequane infra urbem regi edificarent eodem anno suis laboribus et expensis, et ipsi cives infra civitatem illam libertatem et licenciam haberent nogociandi,¹ mercanizandi, emendi et vendendi qui infra Normanniam nati fuerant et non alii, et ipsi omnes iurati essent et fideles inposterum regibus Anglorum, et omnes alii de civitate captivi essent et ^a ad regis redempti voluntatem, et omnes stipendiarii et conducticii gwerrarum unusquisque in sola sua diploide, omnibus rebus suis derelictis, sic quasi nudus, exiret de civitate.² Ad hoc omnia pars utraque consenciebat et hoc pactum conservare, nisi ut supra dictum est, infra iiij^{or} dies ³ civitas succursum haberet cum defensione. Et super hoc negotio quidam capitaneus dicte civitatis, nomine Magnus Iacobus sive Graunt Iacus,⁴ nuncius Francorum regi destinatur.⁵ Set post suum discessum dictus ^a Iacobus non revenit set legatum suum ⁶ ad urbem remisit, eisdem intimans quod pro parte illorum succursum nullum scivit vel defensionem per Francorum regem seu eius dominos.⁷ Quapropter quod sibi melius viderint in hac necessitate consuluit diffiniri.

^{cm} xxj^[m]. *Redditio civitatis Rotomagi.* Hiis auditis, die iovis in festo sancti Wlstani episcopi et confessoris, xv die mensis Ianuarii,⁸ dominus Ewido le Buteler, huius civitatis et castelli capitaneus principalis, cum aliis dominis, clericis et burgensibus Rotomag' civitatis in quadam domo Cartusie⁹ ibidem regi Anglie, in solio suo regali strenuissime sedenti cum nobili apparatu, claves urbis et castelli super truncum lanceie genuflectendo dedit et liberavit, et sic se et civitatem nobilem cum forti eius castello regie sue potestati et dispositioni cum honore maximo in omnibus submitit. Unde rex Henricus sine mora dictas claves acceptavit et eas tradidit domino duci Excestr' quem dicti castelli capitaneum fecit principalem et dispensatorem insuper tocius civitatis. Qui dux eodem die, ex iussu Henrici regis Anglie, cum magna solempnitate ad portam civitatis le Martevile¹⁰ nuncupatam intravit civitatem et sic per totam

¹ Sic in MS.

² See Rymer, ix., 664 sqq.

³ V. sup., p. 173.

⁴ Mr. Williams suggests Jacques Felm, a Bohemian, esquire to Norfolk at his duel with Henry of Lancaster (*Gesta*, p. 128, n. 2), but the probability is that he was an Italian (Huscher, p. 218).

⁵ Sic in MS.

⁶ 'A messenger' (*Archeol.*, xxii., 379). But 'messengers' in Huscher, p. 195; Gairdner, p. 41.

⁷ 'dominorum,' MS.

⁸ Recte 19 Jan.

⁹ The Charterhouse of Notre Dame de la Rose.

¹⁰ Recte Beauvoisine (*Archeol.*, xxii., 380; Huscher, p. 196; Gairdner, p. 42).

civitatem illo die in grandi apparatu, in sonitu buccinarum et modulatu musicali dux dictus equitavit et castellum ea nocte dux eciam intravit. Et pro regis adventu excellenter ordinavit. Et vexilla triumphalia in diversis locis dictus dux confixit, primo super altam turrim castelli vexillum armorum regis Anglie et Francie ^a dux solempniter erexit, et ad portam sancti Hillarii vexillum fixit sancte trinitatis, ad portam de Causes ¹ vexillum posuit virginis Marie, ² ad portam vero le Martevile vexillum sancti Georgii solempniter eciam collocavit. Et rex Henricus in crastino, videlicet in die veneris, venit ad civitatem, cui omnes episcopi et septem abbates urbis cum clero et populo, xliij^{bus} crucibus precedentiibus, regi extra portas civitatis processionaliter obvia verunt ³ in optimo suo apparatu. Quas cruces rex osculando humiliter adoravit. Et ad portam le Causes cum omni mansuetudine sine tumultu | (f. 275v.) tube sive fistile ⁴ rex pius intravit. Per eius wltum et regalem eius apparatum omnis populus qui ipsum nusquam viderant ante veraciter cognoverunt, unde tota civitas ipsum bene advenisse voce clara conclamavit, *Nowel* decantando. Tunc rex ad monasterium matris Christi humiliter equitavit, cui sua capella processionaliter ibidem obviavit, responsorium *Quis deus magnus sicut deus noster* ⁵ solempniter decantando, ubi devote rex missam audivit, preces et numera devote deo corde grato persolvendo. Et postquam divina sic audiverat et partem urbis perlustra venerat, ⁶ castellum urbis rex intravit et in omni abundancia victualium civitatem rex replevit, in tocius populi consolamen. Et sic obsidio huius urbis duravit per quinque menses et tres septimanas, scilicet a festo sancti Petri quod dicitur ^a advincula in Augusto ⁷ usque festum sancti Wlstani in Februario. ⁸ Set dicta obsidione durante, scilicet urbis Rotomag', xxv^{ta} die mensis Novembris in festo sancte Katerine, decem milia armatorum ad portam de le ^a Beauvise, ⁹ ubi dux Excestr' cum aliis dominis persistebat, mane in aurora hostiliter exierunt et sic quasi subito super Anglos irruerunt, unde eorum tentoria violenter prosternarunt et cum eis pugnare ceperunt ab hora diei prima usque decem de campana, in

¹ Porte Cauchoise.

² *Archeol.*, xxii., 382. But in Huscher, p. 199, Gairdner, p. 44, the banner of Mary is erected on the Porte Beauvoisine.

³ *Sic* in MS. Read 'obviaverunt.'

⁴ *Sic* in MS. Read 'fistule.'

⁵ Underlined in MS.

⁶ *Sic* in MS. Read 'perlustraverat.'

⁷ 1 Aug.

⁸ *Recte* January, v. *sup.*, p. 174.

⁹ Beauvoisine, v. *sup.*, p. 141.

tantum quod Angli fuerunt vehementer fatigati et ob defectum copie sagittarum in bello fere superati. Set dei tandem providentia miles quidam, Willelmus Harenton¹ nomine, cuius tentoria ab urbe illa distabant per tria miliaria,² cum lx^{ta} arcubis ex³ x^{cem} lanceis velocius ad conflictum illum venit et pugnantes ex parte regis Anglorum taliter confortavit quod contra hostes suos vi armata invaserunt et illos in civitatem retrocedere recenti pugna coegerunt. Et mille ex eis viriliter Angli occiderunt. Et est hic notandum quod civitas hec^a ante eius inceptam obsidionem in relevamen suum xxx^{ta} milia armatorum et pugnancium conduxit in patria Normannorum.⁴ Et multi eciam de plaga circumiacenti cum suis bonis intraverunt dictam civitatem pro bellorum timore ita quod urbe obsessa cccc^{ta} centena millia iiij^{or} millia et decem persone⁵ de viris, mulieribus et iuvenibus panem manducantibus infra⁶ urbem in quinquaginta parochiis fuerant recensita et fideliter numerata, ex quibus ante urbis capcionem x^{cem} milia in bello perierunt⁷ et xx^{ti} milia fame et siti publice perierunt.⁸ Et sic finem damus huic obsidioni deo gratias. De qua obsidione sic^a metrista quidam⁹ scripsit :

Urbis Rotomagi Vulstano capcio claret. }
Hec rex Henricus quintus quinto notat anno.¹⁰ }

¹ Sir William Harington, head of a leading North Lancashire family; he married Margaret, sister of Sir Thos. Nevill of Hornby (*V.C.H. Lancs.*, iii., 101, n. 5; vi., 200, n. 8). Harington succeeded Scrope as a K.G. on 23 May, 1416 (Wylie, *op. cit.*, iii., 12). He died early in 1440 (*Ibid.*, n. 8; *V.C.H. Lancs.*, i., 347, n. 2).

² He lay with the Earl Marshall and Lord Talbot before the Porte de Bouvreuil during the siege (*Archeol.*, xxi., 54).

³ *Sic* in MS. Read 'et.'

⁴ Is this a reference to the force which Burgundy was supposed to be bringing to the relief of the town? This is given as 400,000 in *Archeol.*, xxi., 62, and 300,000 in Huscher, p. 156; Gairdner, p. 16.

⁵ *Sic* in MS. *V. sup.*, p. 170.

⁶ *Sic* in MS.

⁷ There is no reference in any version of the poem to this, and other reliable figures are lacking.

⁸ Other figures are 'dix a douze mille, qu'en sceut de certain' (Fenin, p. 471), over 50,000 (*Monstr.*, iii., 300), 30,000-70,000 (*Duo rerum Anglicarum Scriptores*, p. 282). Puiseux appears to support Basin, who gives 60,000 (Puiseux, *op. cit.*, p. 159). *Archeol.*, xxii., 373, merely has 'x or xii deie azens oon alyve.'⁹ 'quida,' MS.

¹⁰ Two similar lines are quoted from an old MS. in F. Blomefield, *History of Norfolk*, i., 512, n. 4. Cf. Elmham, *Hist. Mon. S. Augustine Cantuariensis* (ed. C. Hardwick), p. 73. Rouen finally surrendered on St. Wulfstan's Day, 19 Jan., 1419 (Anno VI).

Hoc est dicere anno domini m^occcc^oxviii^o¹ et regis Henrici V^{ti} anno V^{to} capta et reddita fuit civitas Rotomagensis in Normannia.

c^m xxij^[m]. *De prodicione civium Rotomagi.* Finita obsidione civitatis Romag'² ut predicatur rex Henricus mansit ibi in eius castello a dicto festo sancti Wlstani usque festum fere annunciacionis dominice,³ omnibus ut putabatur in pace et quiete dispositis et firmatis. In⁴ festo vero purificationis beate Marie virginis rex Henricus proposuit ad principale monasterium huius urbis quod Nostre Dame nominatur, candelam suam offerre cum devocione. | (f. 276.) Set cives huius urbis in dolum versi prodicionis contra Henricum regem se subito armaverunt ut in regem insurgerent, caperent et necarent in monasterio predicto. Set dei gratia eorum prodicio regem non latuit, nam eorum prevenit rex maliciam, in manu forti super illos irruens dum in secreto loco se armarent ut regem interimerent. Et sic dummodo dicta mala machinarentur rex omnes illos cepit et incarceravit. Et ex illis quinquaginta de dicioribus et potencioribus rex in Angliam misit et in diversis castellis incarceravit, qui pro sua redempcione et offensa omni die antequam cibum sumerent quilibet per se XX solidos Henrico regi daret et persolveret. Et hec solucio per xxxvj septimanas continue perduravit in vindictam malefactorum et in comodum Henrici regis Anglorum. Porro dum rex Henricus in urbe Rotomag' moram protolaret, in quadragesima sequenti ille qui princeps delphinatus⁵ in Francia nominatur misit ad Henricum regem Anglie quod ad eius presenciam cum iiij^{or} milibus armatorum ad villam de^a Everosa⁶ posset pro tractanda pace simul convenire. Cui rex Henricus remisit in hec verba : Eciam si totam Franciam secum duceret bene veniret et bellum et pacem prout eligere vellet ad placitum inveniret. Tunc rex cum exercitu suo a Rotomago recessit et ad villam de Everosa cicius pervenit ubi adventum dicti delphini aliquantulum exspectavit. Set non dum^a ad Henricum regem venit.⁷ Unde rex, graviter erga ipsum in animo

¹ Recte 1419.

² Sic in MS.

³ 25 March.

⁴ For the following story, v. *sup.*, p. 143.

⁵ The Dauphin, afterwards Charles VII.

⁶ Evreux.

⁷ On 12 Feb. it was arranged that a personal meeting should take place between Henry and the Dauphin on 26 March, the English envoys from Evreux and the Dauphinist envoys from Dreux to meet together and decide on a meeting-place between these two towns (*Rym.*, ix., 686, 687, 701). Henry arrived at Evreux on 25 March prepared to fulfil his part of the agreement (*Ibid.*, ix., 714), but the Dauphin failed to put in an appearance. See also Ellis, *Original Letters*, 2nd Ser., i., 77

commotus, iureiurando affirmavit quod nunquam cum illo nisi gladio mediante in vita sua de pace pertractaret.

^{cm} xxijj^[m]. *De obsidione ville de Vernon*. Post festum annunciacionis dominice¹ in mense Aprilis anno incarnationis dominice m^occcc^oxix^o et regni regis Henrici V^{ti} vj^{to},² circa festum pasche,³ rex Henricus amovit exercitum suum a villa de Everosa ad obsidionem ville de Vernon⁴ super Sequanam quam obsedit in circuitu, tontoriis⁵ erectis.⁶ Et dictam villam in paucis diebus expugnavit, cepit et sue subdidit dispositioni. Ac insuper tota patria hiis auditis ut picta oppida, ville municiones et castella regi Henrico per Normanniam se humiliter submiserunt. Tunc post hec rex Henricus in Franciam cum suo exercitu festinavit et villam de Maunt⁶ iugiter obsedit.⁷ Erectis tentoriis et militibus^a suis circa eam in circuitu dispositis et ordinatis, post insultus graves infra mensem eam cepit et captivavit et sic sue deflexit voluntati. Et post eius capcionem rex villam intravit et diebus multis ibi exspectavit. Et dum moram in dicta villa de Maunt⁸ suam prorogaret, rex misit dominum Iohannem Radeclifis et dominum Willelmum Porter cum multis aliis militibus in nobili comitiva ad villam de Drewes⁹ ut eius ville inciperent obsidionem. Qua obsessa multociens ibidem contra eam viriliter dimicarunt | (f. 276v.) et insultus varios¹⁰ eidem fecerunt in dira pugna cum discrimine nobilium personarum. Completis tamen xij septimanis villa capta fuerat et regis Henrici reddita voluntati. Dum rex eciam in villa de Maunt per-

¹ 25 March.

² Recte 'anno vij^o.'

³ Easter Day, 1419, was 16 April.

⁴ Sic in MS.

⁵ Incorrect. Henry certainly moved from Evreux to Vernon in the first week of April (*Rym.*, ix., 727 sq.), but not to besiege the town, for it had already yielded to Clarence on 3 Feb., 1419, while Henry was still at Rouen, Sir Wm. Porter being appointed captain (*Ibid.*, ix., 679, 693; *Gesta*, p. 277).

⁶ Mantes. Margin: 'Obsidio de Maunte.'

⁷ This account is entirely erroneous. The authorities of Mantes had forestalled attack by delivering the keys to Clarence, the town capitulating on 5 Feb., 1419 (*St. Denys*, vi., 310; *Bibl. Nat. fr.* 26042, No. 5332, in R. A. Newhall, *The English Conquest of Normandy*, p. 128, n. 211).

⁸ Henry had taken up his quarters at Mantes on or before 26 May, 1419 (*D.K.R.*, xli., 775 sqq., 786 sqq.).

⁹ Dreux. Margin: 'Drewes.' But this is incorrect. Dreux was not besieged until 22 July, 1421 (*Gesta*, p. 153). The capitulation took place on 8 August, and the gates were opened on the 20th (Newhall, p. 282).

¹⁰ 'varies,' MS.

maneret, misit dominum ducem de Excestria in Normannium ad castellum fortissimum de Galyard¹ ut illud obsideret et lucraretur. Quo cum dux nobilis pervenisset illud obsessit in manu bellica cum omni cautela gwerre, set per insultus graves et labores plurimos nequivit illud obtinere. Set dux per sex menses² ibi iacuit, castellum illud diligenter oppugnando et inclusos, fame et ferro confusos, obtinuit triumphando. Et castellum illud commisit tutamini Anglicorum qui in diebus regis Henrici V^{ti} dictum castellum munierunt. Preterea dum rex, ut dictum est, in villa de Maunt exspectaret, misit dominum ducem Clarencie, fratrem suum, in Franciam ad villam de Pounttys³ ut illam oppugnaret. Quod⁴ cum audisset miles quidam alienigena, stipendiarius tamen domini ducis antedicti, in presenciam domini ducis in hec verba prorupit : Domine, si placeat ego cum c^m viris quos conduco in hac nocte versus villam de Pounttys vos precedam cum omni festinatione. Et pro certo promitto vobis quod muros ville antedictæ cum omnibus meis ascendam in hac nocte clanculo ante solis ortum, et⁵ vos lento pede me sequimini sine strepitu ut circa primam diæ subsidium mihi subiectatis. Et nomen huic militi fuerat Andreas de Lumbardia.⁶ Qui miles a dicto duce Clarencie licenciam petivit et versus dictam villam velociter properavit. Quo cum inpiger pervenisset, in quantum potuit,^a singula consideravit et muros ville circumivit. Et tandem ad tirrim quandam muri ville, super quam a terra usque eius summum edera multa crevit, miles cum suis concito conscendit et, super muros pergens, vigiles interfecit. Et sic muros ville pugnando cum suis paucis observavit a diluculo in decem de campana in labore et periculo cum discrimine gravi personarum. Verumtamen dominus dux antedictus cum exercitu suo versus villam de Pounttys ut dicto militi succurreret cicius properavit. Tamen, ductus per infidum ductorem, quando clara dies coruscabat dux cum suis a villa de Pounttys distabat per septem

¹ Chateau Gaillard. Margin : 'Castrum de Gaylard.' Exeter was sent against Chateau Gaillard in April (*D.K.R.*, xli., 803).

² Cf. the important note in Newhall, p. 131. The English took possession on 8 Dec. (*Gesta*, p. 132).

³ Pontoise. For the following story, *v. sup.*, p. 143.

⁴ Margin : 'Nota hic bene de duce Clarenc'.

⁵ Margin : 'Pounttys.'

⁶ Basset and Hanson also call him Andrew Lombard (*E.H.R.*, xli., 510), but Hall gives his name as Andrew Forgusa (p. 106). Neither mentions his connection with the taking of Pontoise.

fere miliaria. Quod dux considerans, in iram motus, capud sui conductoris¹ mox iussit amputari et, verso loro, ad villam antedictam vehementer festinavit. Quo cum velox pervenisset et dictus miles super ville muros adhuc pugnans ipsum ducem cum suo exercitu conspexisset, ante valvas ville miles mox cum suis omnibus de muro descendebat et, invitis omnibus inimicis suis, nescio quo casu, dicto duci portas ville concito reseravit. Et sic incontinenti dux cum suis villam est ingressus. Et in gravi conflictu dux tandem villam cepit, occisis multis et captivatis. Set post ducis ingressum, durante pugna gravi, dictus miles qui prius ad villam venerat, conflictu nimio fatigatus, ad nichil aliud vacaverat cum suis complicibus nisi quod preciosiora dicte ville iocalia² | (f. 277) ad suam predam congregaret dum dominus dux pugnaret. Porro, villa capta per dictum ducem, reddita et superata, dominum Andream, militem supradictum, dominus dux Clarencie ad suam presenciam vocavit, scicitans ab eo de auro et iocalibus dicte ville que miles sue proprie potestati simul agregavit. Cui miles respondit iusto titulo hoc se fecisse nam primus ipse villam intravit et eciam dicto domino duci ville valvas reseravit. Verumtamen dominus dux illud non sic fieri publice voce indicavit et militem ab omni preda sua protinus privavit. Quod dictus miles grave gerens ab obsequio domini ducis penitus recessit et famulatui adversariorum eius quam cicius se ingessit. Pro dulo hoc discensio ducis et militis antedicti causa movens fuerat necis principis predicti ut in sequenti opere, capitulo^a iij^o^a sequenti,^a legentibus liquebit.³ Set ut predicatur dicta villa capta, subiugata et redempta, dux Clarencie ibidem mansit usque tempus illud quo Henricus rex Anglie cum rege Francie pro sponsalibus Katerine filie sue generosissime convenerat pertractare in campo spacioso et ad opus huiusmodi specialiter limitato.

^{cm} xxiiij^{tum}. *Quomodo comes Warr' erat missus Regi Francie pro nupciis domine Katerine, filie regis Gall'.* Preterea rege Anglorum Henrico V^{to} in pago de Maunt⁴ adhuc permanente, Ricardum comitem Warwýchie stipatum mille viris armatorum ad regem Gallorum pro Katerina filia sua regi matrimonialiter copulanda ad sanctum Dionisium⁵ misit ubi rex Francorum protunc moram

¹ Sic in MS. Read 'conductoris.'

² 'Ad suam predam' occurs at the foot of f. 276v. as a catchword (end of quire.)

³ Below, p. 184.

⁴ Recte Vernon.

⁵ 8 April.

traxit. Set dum comes antedictus versus regem Francie, ut premittitur, suum iter assumpsisset, quinque milia armatorum de regnicolis Gallorum¹ in dictum comitem subito irruerunt² ut eum caperent vel neci darent plene proposuerunt. Quos omnes dei gratia comes Ricardus cum suis paucis superavit, cepit, occidit et fugavit et ad regem Francorum, periculo illo non obstante, comes impavidus properavit, velle regis sui moroso modulo per singula propalando. Quem rex Francorum cum magna recepit reverencia et muneribus dignis decoravit et ipsum comitem cum suis omnibus per certum tempus rex secum tenuit et regaliter procuravit. Et responso tandem a rege Francorum accepto, dictus comes cum suis omnibus ad villam de Maunt³ ubi Henricus rex Anglorum prestolabatur⁴ festinanter reequitavit et que gesta fuerant Henrico regi cuncta reseravit et^a quomodo per inimicorum insidias in via fuerat impeditus. Et regis Francorum velle cum eius secreto consilio de nupciis Katherine filie sue comes, regis Anglie ambassiator, retulit eidem in hec verba: Domine mi rex, hoc est velle regis Francorum et difinicio ultima per eius consilium, si matrimonium affectaveritis inter vos et^a eius filiam Katerinam legitime celebrari, quod vos, pro parte vestra, cum vestro consilio et ipse rex, pro parte sua, cum^a consilio suo in quodam loco per vos et ipsum limitando, conveniatis ad tractandum in hoc negotio et fideliter diffiniendum et faciendum quod melius et securius fuerit pro utraque parte. Tunc rex Henricus suum consilium convocavit in quo diffinitum fuerat quod ambo reges in quodam campo lato iuxta villam de Drewes⁵ convenirent, | (f. 277 v.) utrique rex cum retenemento et consilio suo, et quod duo tentoria pro duobus regibus erigerentur sub divo. Et inter hec duo tentoria, in media distancia illorum,^a per certum palum locus erat limitatus quem preterire neutra pars deberet subter gravi pena. Ad quem locum preordinatum et sic per palum limitatum isti reges singuli cum centum personis⁶ de populo et consilio suo accesserunt et^a non plures, nam exercitus utriusque regis in suo nobili apparatu post terga

¹ They were under Tanneguy du Chastel. The number of the assailants is not given elsewhere, but *Monstrelet* (iii., 313) states that forty of them were killed.

² Supply 'qui.'

³ *Recte* Vernon.

⁴ 'prestolabatur,' MS.

⁵ The reference is apparently to Dreux. In the following account the negotiations at Meulan and those preparatory to the Treaty of Troyes are confused.

⁶ Other writers give other figures.

tentiorum a longe steterunt tractatus, finem prestolantes. Tunc hii duo reges cum eorum consilio sermones suos in longum protraxerunt. Set tandem per consensum et consilium regum utrorumque, post nonnulla pacta et convenciones tacta et disputata, demum pro firma securitate partis utriusque super certis articulis concordatis¹ et conscriptis, dicti reges sua sigilla alternatim apposuerunt. In quibus articulis inter cetera fuerat diffinitum quod rex Anglorum Henricus quintus dominam Katerinam, filiam Regis Francorum, acciperet in uxorem et Anglorum reginam. Quibus peractis et finitis, post hec, cito ante festum ascencionis domini,² solempnitas nupciarum dicti regis et regine apud civitatem de Reynes³ in Campania cum omni solempnitate fuerat completa, presentibus tunc cum rege Henrico V^{to} venerabilibus fratribus suis, domino Thoma duce Clarencie, domino Umfrido duce Glovernie, domino Thoma duce Excestr', domino Ricardo comite Warr', domino Gilberto Umferville comite de Kýma, cum aliis multis comitibus, boronibus,⁴ militibus,⁵ armigeris, cum aliis nonnullis exercitus sui nobilibus in apparatu decentissimo et resentissimo ornatis et paratis. Et hec solempnitas nupciarum et matrimonii peracta fuerat mense Junii anno gratie m^occcc^oxx^o et anno regni Henrici regis Anglorum vij^o.⁶ Et post hanc solempnitatem rex Anglorum Henricus ad civitatem Parisius ivit ubi multa statuit et plurima proposuit ibidem et ordinavit diversa. Ibi eciam prout voluit turrin edificavit et alia multa disposuit in eadem urbe.

[c^m xxv^m.] *De obsidione civitatis de Meloýne.* Quibus expletis⁷ rex Henricus pro obsidione nobilis civitatis de Meloýne se et suos properavit. Quo⁸ cum rex accessisset dictam urbem in partibus iiij^{or} cum quatuor regibus firmiter obsessit, videlicet cum rege Francorum, cum rege Anglorum, rege Scottorum⁹ et cum filio regis Naverie.¹⁰ Qui iiij^{or} reges in iiij^{or} partibus ut predicatur dictam civitatem, vexillis

¹ 'concordati,' MS.

² 16 May (1420).

³ ? Rheims. *Recte* Rouen.

⁴ *Sic* in MS

⁵ Supply 'et.'

⁶ *Recte* 'anno viij^o.'

⁷ Incorrect. Melun yielded on 17 Nov., 1420 (*Rym.*, x., 29-30). Henry did not enter Paris until 1 Dec.

⁸ Margin: 'Meloýne.'

⁹ James. I.

¹⁰ Incorrect. In *North Chron.*, p. 289, mention is made of a 'Karolus de Navernia, frater regis Navernie' who died at the siege of Fresnay in 1420. Strecche is probably referring to Louis III, Duke of Bavaria (*Gesta*, p. 144; *Eng. Hist. Lit.*, p. 319).

suis erectis et explosis, iugiter obsesserunt. Ad huius namque civitatis obsidionem dominus Iohannes dux Bedeford' de Anglia venit cum nobilissimo suo retenemento et recenti comitiva,¹ ex cuius retenemento, infra tempus breve adventus eorum ad obsidionem antedictam, ex mala eorum gubernacione ut in cibis et potibus insanis et inconvenientibus fluxu ventris et variis langoribus v milia² descesserunt, et ceteri eorum infirmabantur, vix ad vitam convalescentes. Ad istius eciam urbis obsidionem londonienses maximam domino regi Henrico miserunt falaricam quam fabricari London' fecerunt et suis propriis expensis eam ad civitatem Meloyne transmiserunt, que falarica London vocabatur. | (f. 278) Que cum ad^a dictam obsidionem advecta fuisset, rex continuo pulverem in eam mitti iussit et lapidem grandem in eius ore poni et igni accendi. Et sic semel in civitatem lapidem magnum valde terribiliter sagittavit, qui lapis seriem longam domorum per quarterium fere unius miliaris in quodam vico civitatis contrivit et prostravit, unde falarica antedicta in hoc³ iactu primo fracta fuit et in partes penitus divisa. Unde cives universi dicte civitatis timore tali fuerant concussi, quod mallent cicius civitatem sursum regi reddere quam vellent iterata vice talem terrorem sustinere. Quapropter postquam dicti iiij^{or} reges dictam urbem per insultus plurimos sepius fatigassent et per xxvij^{to}⁴ septimanas obsedissent, cives urbis antedicte se et civitatem cum omnibus in ea Henrico regi Anglorum quinto humiliter submiserunt et civitatem ad regis voluntatem reddiderunt anno regni regis Henrici V^{ti} supradicti. Huius civitatis obsidione facta et finita rex Henricus quintus in regnum Anglie proposuit transfretare cum Caterina nobili regina sua et circa purificationis festum beate Marie virginis⁵ rex Henricus ad Sondwȳcum⁶ cum suis in Angliam applicuit. Cui clerus regni cum optimatibus terre apud Cantuariam cum reverencia obviavit et regem Henricum cum sua regina ad Eltham conduxerunt. Et post hec rex Henricus cum regina in decenti apparatu ad civitatem Londoniarum simul convenerunt ubi multa insignia, spectacula et opere curiosa, primo ad pontem London', deinde in aliis locis urbis spectabili-

¹ See Wylie, *op. cit.*, iii., 211; Newhall, p. 207 *sq.*

² An exaggeration. The total reinforcements were only between two and three thousand. (Newhall, p. 208.)

³ 'hac,' MS.

⁴ Incorrect. The siege lasted from 13 July to 17 Nov, 1420. For the story of the gun, *v. sup.*, p. 144.

⁵ 2 Feb.

⁶ Sandwich. *Recte* Dover.

bus fuerant erecta, facta, ficta et ordinata, in complacenciam et honorem adventus Henrici regis et regine. Que rex omnia perinpendens oblacione facta ad Sanctum Paulum, rex ad Westmonasterium cum suis directe equitavit, ubi post hec rex Henricus, quam cito comode potuit, circa festum sancti Ceadde¹ in quadragesima Katerinam, uxorem suam, filiam regis Francorum² in reginam Anglie fecit coronari.

[c^m xxvi^m.] *Quomodo rex Henricus quintus, postquam de Francia venerat et regina coronata fuerat, per civitates Anglie equitavit.* Hiis omnibus cum debita solempnitate patratis et completis, rex Henricus cum paucis ad modum per regnum suum Anglie particulariter equitavit.³ Primo ad Bristolliam, deinde ad alias civitates in partibus Anglie australibus et occidentalibus rex elaboravit. Et sic ad castellum suum dilectum de Kenilleworth' declinavit et manerium suum de Plesantmaris, quod ipse rex de palude solidaverat,⁴ protunc visitavit. Et sic ad civitatem Coventree properavit, dein ad Leyrcestriam, ubi adventum regine rex pro tempore exspectavit. Regina vero,⁵ post discessum suum a Westmonasterio, iter suum arripuit versus Leyrcestriam per Hertfordiam, Budefordiam⁶ et Northamptonam, deinde ad Leyrcestriam, ubi regi Henrico regina⁶ obviavit in vigilia dominice in ramis palmarum.⁷ Et in illa civitate rex et regina festum pasche⁸ illo anno solempniter tenuerunt. Quo finito rex cum suis versus partes boriales concito properavit. Primo ad urbem de Notýngham, dein ad opidum Pontisfracti et sic | (f. 278v) ad civitatem Eboris, ad Biverlacum⁹ eciam et sic ad Lincolniam civitatem ubi tunc temporis Ricardus episcopus Lincolniensis¹⁰ in episcopum dicte civitatis fuerat installatus. Verumtamen¹¹ dum rex Henricus in illa civitate aliquantulum exspectaret,¹² letteras habuit de partibus transmarinis quod dominus Thomas dux Clarencie frater eius, qui locum tenens fuerat in Francia et Normannia domini regis in eius

¹ 2 March.

³ *V. sup.*, p. 143.

⁵ Bedford.

⁷ 16 March.

⁹ Beverley. The writer of the *Northern Chron.* (in *Eng. Hist. Lit.*, p. 290) adds Bridlington.

¹⁰ Richard Flemming. (*D.N.B.*, xix., 283.)

¹¹ Margin: 'nota de morte ducis Clarenc'.

¹² But see *North. Chron.*, *loc. cit.*; *Vita*, p. 304.

² Margin: 'apud Westmonasterium.'

⁴ See *Lib. Met.*, p. 101.

⁶ *Sic* in MS.

⁸ 23 March.

absencia, in vigilia pasche proxima precedente iuxta villam de Pount Large in Normannia fuerat interfectus una cum comite de Kÿma Gilberto de Umfervilla et domino de Toes,¹ cum aliis nobilibus ex eius comitiva. Et dominus comes Huntendonie,² tunc eciam ibi, fuit captus. Nam hii omnes in numero pauci, nichil tale premeditantes, quasi inermes versus Pontem Largum equitarunt ubi domina ducissa Clarencie³ protunc morabatur. Quod considerans quidam miles, Andreas nomine de Lumbardia, qui cum duce Clarencie quondam stipendiarius fuit, a quo milite dominus dux antedictus predam quamdam abstulerat ad villam de Pounteÿs, ut predicatur in tercio capitulo precedente,⁴ in ipsum ducem cum manu valida subdole dolose et subito irruit et invasit omni carentem auxilio. Et ipsum ducem nece stravit et alios cepit et interfecit anno incarnationis domini m^occcc^oxxj^o in vigilia pasche et regni regis Henrici V^{ti} anno viij^o. Cuius corpus, plumbo involutum, ad ecclesiam Christi Cantuarie⁵ fuerat deportatum et ibi in sargosago honorifice est^a tumulatum. Cuius anima in pace quiescat in eternum Amen. O deus omnipotens, quam fallax et fragilis est mundi gloria, cuius prosperitas est transsitorea.⁶ Tam cito labitur eius potencia ut vasa figuli que sunt fragilia. Nam inter cetera pandit poeta versus^a : Fortuitos casus non est vitare volentum. Micia cum duris mixta venire solent.⁷ Scito pro modico magna perire solent. Verumtamen rex Henricus, pro morte fratris sui valde contristatus, a civitate discedens Lincolnia, per villas de Linna⁸ et Walsingham venit ad Northwÿcum civitatem et per alias urbes et oppida London' properavit. Et regina Katerina de Leyrcestria ad London' iter carpsit per Staunfordiam,⁹ Huntÿngdoniam, Cantebriggiam et Colcestrie civitatem et sic domino regi^a London' iterum obviavit. De quibus

¹ John Lord Roos of Hamlake.

² John Holland, Earl of Huntingdon. He remained in captivity for five years. (*Comp. Peerage*, ed. V. Gibbs and others, v. 206, and note *h.*)

³ Margaret Holland, Duchess of Clarence. Her death did not take place until 1439. She was buried near her husband (Thomas) (*Ibid.*, iii., pp. 259-260; *Eng. Hist. Lit.*, pp. 339, 340). She is mentioned in the Latin Brut as being present at the siege of Melun (*Eng. Hist. Lit.*, p. 319).

⁴ *V. sup.*, p. 180.

⁵ Christ Church Priory, Canterbury.

⁶ *Sic* in MS.

⁷ *Add. MS.* 38665, f. 92v., ll. 9-10; T. Wright, *Satirical Poets of Twelfth Century*, p. 21, where the two lines are reversed. They are taken from the *Speculum Stultorum*.

⁸ Lynn.

⁹ Stamfordham.

civitatis taliter visitatis rex et regina munera preciosa auri et argenti a civibus et prelatibus urbium receperunt. Porro post hoc, cum rex London' pervenisset, statim apud Westmonasterium suum assignavit parliamentum et archiepiscopus Cantuar' insuper cleri convocacionem in qua una decima et dimidia a clero fuit concessa et soluta.¹ Et in dicto eciam parlamento a regnicolis unam quintamdecimam et dimidiam rex peciit et recepit.² Preterea a regni potencioribus, ut mercatoribus et episcopis, abbatibus et prioribus, magnam pecuniarum prestacionem rex exegit et habuit.³ Quibus concessis et receptis rex et regina cum sua familia | (f. 279) circa festum nativitatis sancti Iohannis Baptiste⁴ ad Calisiam transfretarunt.

[c^m xxvij^m.] *In hoc capitulo ultimo notatur de nativitate regis Henrici vj^{ti} ed de fine et morte patris eius Henrici regis V^{ti}.* Preterea cum rex Henricus quintus cum suis ad Calisiam pervenisset sanus et incolumis, reginam Katerinam cum sua familia rex ibidem dimisit et ad civitatem Parisiensem impiger rex transsivit⁵ ubi nonnulla pro regni Francie gubernacione disposuit et precogitavit. Quietis semper impaciens et diversa disponens in labore gravi, rex tamen iterum ad Calisiam rediit ad reginam Katerinam. Et cum rex cognovisset quod regina esset inpregnata⁶ eam concito in Angliam misit cum sua familia, que apud Westmonasterium⁷ moram traxit usque ad prolis partum. Et V^{to} die⁸ mensis Decembris, in festo sancti Nicholai episcopi et confessoris, natus est regi Henrico V^{to} filius eius Henricus, inclita proles regia ex utraque parte parentis generositate⁹ clarens, quem magister Henricus Beuford, episcopus Wynton',¹⁰ avunculus Henrici regis quinti, de sacra fonte levavit et Henricum nominavit, anno gratie m^occcc^oxxij^o et regni regis Henrici V^{ti} ix^o. Qui rex, cum ortum filii sui per nuncios audisset fidedignos, gavisus fuit valde et, nobilissimo exercitu suo adunato, ad obsidionem

¹ The Convocation of Canterbury, which met on 5 May, voted a tenth to the King, half to be collected at Martinmas, and the other half a year later (*Conc.*, iii., 399).

² Incorrect. No subsidy was voted by the Parliament of May, 1421.

³ See Wylie, *op. cit.*, iii., 273-275.

⁴ 24 June.

⁵ *Sic* in MS.

⁶ *Sic* in MS.

⁷ 'Windsor', which is correct, has been inserted above 'Westmonasterium' in the MS.

⁸ *Recte* 6 Dec.

⁹ *Sic* in MS.

¹⁰ Henry Beaufort, Bishop of Winchester. But Archbishop Chichele baptised the prince; Beaufort was a godparent.

civitatis Meldensis in Bryes¹ quam tocius migravit. Quam urbem per insultus varios multociens rex infestavit et illam tandem superavit non sine discrimine nobilium personarum eam tamen cepit et de illa civitate protunc ut sibi placuit disposuit et ordinavit. Et eodem anno circa festum pasche² rex in Angliam misit pro regina Katerina ut ad eum in Franciam cicius properaret. Quo cum regina pervenisset cum eo³ fuit usque in diem mortis Henrici regis. Veruntamen anno x^{mo} regni regis Henrici incipiente, in mense Augusti circa festum sancti Laurencii martiris,³ rex Henricus V^{tus} in tantam incidit infirmitatem ex nimio ut putabatur labore de qua omnes sui medici et fici⁴ eum nequiverant relevare. Set corpore consumpto et membris debilitatis, cum regnasset ix annis, octo mensibus, tribus septimanis et tribus diebus,⁵ in quodam castello Francie nobilissimo in decore et robore fortissimo quod Boes Vincent⁶ nominatur ij^o Kalendas Septembris⁷ diem clausit extremum. Cuius corpus de Francia in Angliam cum debita solempnitate deferebatur et apud Westmonasterium in tumba ibidem nobilissima et ditissima collocatur, non longe a tumba sancti Edwardi regis et confessoris, anno gratie m^occcc^oxxij^o. Cuius anime deus omnipotens miserietur Amen. In laudem regis huius Henrici quinti istius operis compilerator versus sequentes promisit et composuit :

Hic rex Henricus in bellis semper apricus,
 Rex fuit Anglorum, lux et laus preteritorum,
 Necnon Francorum rex et flos belligerorum,
 Et Normannorum dignus dux omnigenorum,
 Omnis honoris onos, decor et decus urbis et orbis,
 Milicie splendor, gloria, lumen, apex,
 Iulius ingenio, virtutibus Hector, Achilles | (f. 279v.).
 Viribus, Augustus moribus, ore Paris.
 Hic alter Salamon⁸ in sensu seria dando,
 Troilus in caro cordis amore fuit.
 Heu, talem legem quod mors crudelis haberet,
 Qua tantum regem per morbida tela deleret.
 Henrico quinto si mors armata venisset
 Militis in modulo mors, estimo, victa fuisset
 Nam rex in bello nunquam fuit hic superatus
 Set fortunatus victor ubique stetit.

¹ Meaux in Brie. Margin : 'Civitas Meldem.'

² 12 April.

³ 10 Aug.

⁴ Sic in MS. Read 'physici.'

⁵ Recte 9 years 5 months 3 weeks and (approx.) 3 days.

⁶ Bois de Vincennes.

⁷ Henry died early in the morning of Monday, 31 Aug. (*Rym.*, x., 253).

⁸ 'Hic alter Salamon.' The same words with which he characterises King Edgar (*Add. MS.* 35295, f. 241v.).